

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre ..... 24 korona.
Egy hónapra ..... 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 28 korona.
Egy hónapra ..... 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

4-hasábos betű sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 10 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1914.

FŐSZERKESZTŐ:
STAUBER JÓSEF.

Csütörtök, október 15.

Varsó felé mennek szövetségeseink.

Belgium városai német kézre kerülnek.

Erőteljesebb offenzíva a franciák ellen.

Ujabb előnyomulásunk Galiciában.

Budapest. A főhadiszállásról jelentik: A Stary-Sambor-Medikal vonalon ellenségnek megerősített állásai vannak. Csapataink támadnak. Ezeknek a harcoknak a terjedelme növekedében. A Kárpátokban négy napl harc után visszavoltuk Toronyát és a galiciai Wyskow felé üldözzük az oroszokat. A Visóvölgyben is folytak kisebb eredményes összecsapások a visszavonuló kisebb ellenséges oroszokkal. Hőfővezérőrnagy, a vezérkar főnökének helyettese. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

A belga sereg üldözése.

Berlin. A nagy főhadiszállásról jelentik: Az ellenség, köztül a védőseregek egy része Gent felől sietve vonul vissza nyugatnak, a tengerpart felé. Csapataink üldözik. Lille városát megszálltuk és ott 4500 foglyot ejtettünk. A városi hatóságok Lille-t a német csapatokkal szemben nyit városnak nyilvánították, mégis az ellenség egy átkarolási kísérleténél Dünnkirchen felől csapatokat rendelt a városba azzal a feladattal, hogy az átkaroló sereg megérkezéig ott tartsák magukat. Minthogy ez, a sereg természetesen nem érkezett meg, ennek egyszerű következménye az volt, hogy a általában védelmezett város csapataink által történt bevételkor károkat szenvedett. A hadsereg arcvonalán nincs újtság. Megállapítottuk, hogy a reimsi székesegyháznál két nehéz francia üteg áll, továbbá megfigyelték, hogy a székesegyház egyik tornyáról fényjelöket adtak. Természetesen, hogy védekezniük kell a székesegyház kímélésére való tekintet nélkül minden olyan ellenséges rendszabály és harci eszköz ellen, amely csapatainkra hátrányos. Ha tehát a tisztas műemlék még inkább szenved a háboru által, ezért, mint előbb is, így most is a franciák felelősek. (Miniszterelnökség sajtóosztálya)

Kis államok tragikumuma.

Arad, október 14.

A kiskorú, hetet-havat hadaró gyilkossal, Princip Gavroval méltón lehet személyesíteni Szerbiát. Még az éretlensége is rávall a szerencsétlen sorsu balkán államra. Ha Szerbiát csak egy kevés komolyság, a felnöttek esze kormányozza, — akkor a balkáni háboru után minden eszközzel és minden módon igyekeznie kellett volna a mi jóakaratumkat és barátságunkat megszereznie és biztosítani. A balkáni háboru alatt a szerencse jókora darab hódított területhez juttatta; hogy azt egészen magához kapesolja, asszimilálja, kihasználja, megművelje: ehhez legalább husz évi békére lett volna szüksége. Ha a meghódított területeken ennyi idő alatt kultúrát és jólétet teremt, akkor talán egészen elenyészett volna az új tartomány népének gyűlölete, haragja, a mely most magasan lobog a szerbek ellen. Ehelyett a szerbeket a könnyű győzelem az együgyű nagyravágyásra vitte. Szűk vala nekik Macedónia, a melyet még nem is tartottak egész biztosan a markukban, nekik Bosznia- és Hercegovina kellett, sőt talán a Szerémség, Bánát és ki tudja még mi... Megfontolás nélkül, a következőképpen előre nem sejtve, a kockázattal nem számolva, a hogy csak egy gimnazista torvozhat, — táplálta Szerbia a nagyszláv állam ábrándjait. Lehet-e egy ilyen országnak kikerülni a biztos pusztulás gödrét, amelybe a csillagok felé fordítván szeméit, belérohannak?

Különös lenne — és el sem képzelhető — ha a szerajevói fő tárgyalás elnöke azt kérdezné Princip Gavrotól:

— Tudja-e ön, hogy a belga kormány Havre-be, francia földre tette át székhelyét?

A kérdésnek csak akkor lenne helye, ha a fő tárgyalásnak az lenne

egyik hivatása, hogy a vádlottat kézzelfogható tév-eszméi felől meggyőzze. Akkor a kérdés folytatásában az elnök elmondhatná neki:

Belgium szintén egy kis állam volt, mint Szerbia. Nem érte beazzal, mit a sors és az elődök adtak neki. Nem tudott megnyugodni a maga kicsiségében, mint Dánia, Hollandia. Nagy terveket festve, titokban a hatalmas angolok és franciák barátságát kereste és táplálta, amelyek neki Németország szomszédos területeit ígérték. És a nagyravágyásból az lett, hogy Belgiumban már annyi se maradt a belgák kezén, hogy a kormány rajta elférjen. A belga kormány tehát Franciaországba menekült, ahol kész mintát kap arra: hogyan kell egy menekvő kormánynak viselkednie.

Látja Princip, mondhatta volna a fő tárgyalási elnök, ha még egyszer alkalma lehetne azokkal beszélni, a kik egyszerre adták át magának a ciankálit és a nagyszláv álmokat, elmondhatná nekik, hogy ugyanaz a sors vár Szerbiára, mint Belgiumra. Merészet akarva, véresen zuhan össze. Estében elvesziti azt is, amit a balkáni háboru alatt szerzett, elvesziti önmagát. A nagyszláv államalakulás tervének a kis szláv állam is áldozatává lesz...

Princip Gavro csakugyan Szerbiát képviselte a szerajevói tárgyaló teremben, azt a hetvenkedő, cinikus nagyszerb törekvést, amelyet a tárgyaló-termen tul Bosznia- és Hercegovina területén, és magában Szerbiában már letörtek, — de azért a fő tárgyalásnak nem volt az a hivatása, hogy őt a büntetés kirovása előtt az igazság felől meggyőzze. Hetyke mondásai s hősködései a jegyzőkönyvbe kerültek, hogy egygyel több bizonyosság legyen a világ előtt

arra, a mit máig is letagadni próbáltak. Hogy a szerajevói gyilkosság csakugyan Szerbia műve volt és mint ilyen, egyik sakkhuzása az alattomos játéknak, a melylyel a monarchia testébe akartak vágni. Ma már, mikor Szerbiával a leszámolás meglehetősen előhaladt, nincs helye annak, hogy a háboru okait újból megállapítsák. De Princip Gavró vallomása a tárgyilagosságot történetírő számára mégis adatokat tartalmaznak; adatok arra, hogy mi okozta Szerbia vesztét a huszadik század második évtizedében. Péter király uralkodása, Cabrinovics és Princip közremunkálása idején.

Hadseregünk veszteségei.

24. veszteséglajstrom.
(Kiadták október 12-én.)

Tisztek:

(Rövidítések magyarázata: gy. e. = gyalogezred, sz. = század, h. = honvéd, husz. = huszár, tüz. = tüzér, drag. = dragonyos, ul. = ulánus, táb. = tábori, neh. = nehéz, á. = ágyús, lov. ü. = lovas üteg, oszt. = osztály, üt. = üteg, hat. = határ, vad. = vadász, zla. = zászlóalj, L. = Landver, s. = sebesült, el. = elesett, fog. = hadi fogságba került, tart. = tartalékos, pót. = póttartalékos, gyal. = gyalogos, őrv. = őrvezető, szakaszv. = szakaszvezető,

Aichinger Ferenc lovag hadn. 7. gye. 3. sz. el. (lőtt seb a fején).

Balatka Ernő hadn. 40. gye. 6. sz. s. Baumgartner Vince tart. hadn. 47. gye. 3. sz. s. Bendl Károly tart. hadn. 47. gye. 7. sz. el. (Azonos lehet Bendl Ferencel). Boranek József tart. hadn. 7. gye. 13. sz. el. Bisztyga János tart. zászlós 1. sappeur zalj 3. sz. el. Böhm Ferenc tart. kadett 13. gye. 5. sz. s. Brandstetter Viktor hadn. 47. gye. 1. sz. s. Burián Ferenc hadn. 47. gye. 10. sz. el. Büttinghaus Hermann nyug. főhadn. 56. gye. 5. sz. el.

Cerha József dr. tart. hadn. 4. bosnyák gye. 1. menetz.-alj el. Covatz Irenaus tart. kadett 47. gye. 15. sz. s. Czerwinski József tart. hadn. 56. gye. 5. sz. s.

Devel Rudolf hadn. 47. gy. e. 5. sz. el., Dobija József tart. kadett 56. gy. e. 10. sz. s., Dolinsek Ede tart. hadn. 47. gy. e. 8. sz. el., Druschba Félix tart. kadett 40. gy. e. 1. sz. el., Dabitzky József tart. hadn. 56. gy. e. 5. sz. s., Dzinic Ismet száz. 47. gy. e. 8. sz. s.

Ecker Róbert főhadn. 47. gy. e. 4. sz. s., Ehlert Róbert őrnagy 40 gy. e. s. (1914. augusztus 27-én meghalt.) Ehrenfeld Lajos hadn. 56. gy. e. 6. sz. s.

Faninger René hadn. 7. gy. e. 10. sz. s., (srappnelliszilánk a lábán), Fiala Hugó hadn. 3. népf. gy. e. 3. sz. s. (csonttörést kapott sünc elfoglalásánál), Fischlschweiger Károly tart. hadn. 7. gy. e. 15. sz. (azonos lehet Fischlschweiger Jánossal), Flaschner Lajos tart. hadn. 47. gy. e. 5. sz. el., Fleszar Alfréd hadn. 40. gy. e. 13. sz. s., Fritz Viktor tart. hadn. 4. bosnyák gy. e. 1. menetzászlóalj el., Frónius Gusztáv zászlós 13. gy. e. 6. sz. el., Fuchs Oszkár főhadn. 40. gy. e. 5. sz. s., Fuchs Rudolf tart. kadett 13. gy. e. 6. sz. el.

Gorgeri Bernát főhadn. 47. gy. e. 15. sz. s. Glücksmann Zsigmond tart. kadett 56. gy. e. 1. sz. s. Gnát Szaniszló tart. hadn. 13. gy. e. 5. sz. s. Gogojewicz Boroniszláv főhadn. 56. gy. e. 11. sz. s. Gottscheer Werner főhadn. 13. gy. e. 9. sz. s. Grainer Henrik tart. kadett 7. gy. e. 16. sz. s. Grigkar Alfréd főhadn. 47. gy. e. 13. sz. s. Grigkar Ottó főhadn. 47. gy. e. 11. sz. s. Grosz János százados 7. gy. e. 9. sz. s.

Haas Dávid dr. tart. hadn. 4. bosnyák gy. e. 1. menetz. alj. el. Halam Henrik százados 47. menetz.-alj. 4. sz. el. Haschek Henrik tart. kadett 7. gy. e. 16. sz. s. Hászler Hermann százados 47. menetz. alj. 3. sz. el. Hawlu Emil tart. hadn. 13. gy. e. 7. sz. el. Hayderer Miksa száz. 40. gy. e. 1. sz. el. Hopf Vilmos tart. kadett 7. gy. e. 5. sz. s. (Azonos lehet Hopf Frigyesel.) Hrach Károly száz. 40. gy. e. 2. sz. s. Hubinger János alezredes 7. gy. e. s. Humpoletz

Pál hadn. 7. gy. e. 12. sz. s. (Lőseb a combon.) Hussak Lajos tart. hadnagy 47. gy. e. 15. sz. s.

Idzik Szaniszló tart. zászlós 13. gy. e. 11. száz. s.

Jansky Ferenc kapitány 7. ulánus ezr. el. Judmaier József tart. zászlós 47. gy. e. 7. száz. el. Justian Waldemár főhadnagy 13. gy. e. 2. sz. el.

Katzer Vilmos tart. hadn. 56. gy. e. 9. sz. s. Kienz Guidó tart. hadn. 47. gy. e. 10. sz. el. Klenner Rajmund főhadnagy 40. gy. e. 3. sz. s. Knappek Miksa főhadn. 13. gy. e. 12. sz. el. Kotyk Julián főhadn. 56. gy. e. 12. sz. s. Kotyk Tamás hadn. 56. gy. e. 6. sz. s. Kont Ehrenfried főhadn. 4. népfők. gy. e. s. Kovács Kálmán hadn. 69. gy. e. 9. sz. s. Krakowka Leó százados 13. gy. e. 1. sz. s. Krzyzanek György hadn. 40. gy. e. 10. sz. el. Kuhn Manó hadn. 12. gye. el. Kutschera Walter főhadn. 47. gy. e. 5. sz. s.

Lachout József tart. hadn. 53. gy. e. s. (könnyen seb.) Lapka József százados 13. gy. e. 2. sz. s. Lázár Ede százados 40. gy. e. 13. sz. s. Lempart Czeslans tart. kadett 13. gy. e. 12. sz. s. Lenhard Ottó tart. hadn. 47. gy. e. 4. sz. s. Lorber Ferdinánd tart. hadn. 47. gy. e. 12. sz. s. Lubich József tart. hadn. 1. sappeur zászlóalj 3. sz. s. (könnyen seb.) Lünemann Arthur tart. hadnagy 47. menetz.-alj 3. sz. el.

Man Antal főhadnagy 40 gye. 5. sz. sb. Martilik János hadnagy 13. 56. gye. 1. sz. s. Martynowicz Emil százados 47. gy. e. 1. sz. s. Massak Antal százados gy. e. 6. sz. seb. Matzner Ferenc t. hadnagy 13. gye. 10. sz. s. Max Rudolf t. kadett 13. gy. e. 3. száz. seb. Mielnik Wladimir főhadnagy 56. gye. 13. sz. s. Mirkovski Mihály t. zászlós 40. gye. 5. száz. s. Mitterer Ervin tart. hadnagy 47. menetzászlóalj 2. sz. el.

Nagel Rudolf t. hadnagy 47. gy. e. 15. sz. seb. Neth Edő őrnagy 47. gy. e. s. Novák Albert százados 56 gy. e. 1. géptegyver-osztalg el. Novák Rudolf tart. hadnagy 4. bosnyák gye. 1. menetzászlóalj s.

Ortner Antal tartalékos zászlós 47. gy. e. 1. száz. s.

Pacher Richárd t. kadett 7. gy. e. 1. sz. s. Pataky Lajos főhadnagy 6. magyar királyi népfelkelő gy. e. Ujvidek s. (könnyen seb.) Patzan Oswald zászlós 56 gy. e. 15. sz. s. Paulin Ferenc t. hadnagy 47. gy. e. 13. száz. s. Peikert Alfréd t. kadett 13. gy. e. 7. száz. el. Piechacek tart. zászlós 40. gy. e. 6. sz. sb. Polach Albert tartalékos hadnagy 48 gy. e. 4. száz. el. Popp Róbert százados 56. gy. e. 6. száz. seb. Potoonik Vince főhadnagy 7. gy. e. 16. száz. seb. Prach János főhadnagy 47. gy. e. 1. száz. el. Pókay Dezső hadnagy 10. huszárezr. Arad seb.

Rausch János tartalékos zászlós 7. gy. e. 12. száz. seb. (Lőseb a hason). Reinberger Frigyes főhadnagy 7. gy. e. 8. száz. seb. (Azonos lehet Reinberger Emillel). Römer Emil százados 47. gy. e. 10. száz. el. Rozum József százados 4. bosnyák gy. e. I. menetzászlóalj el. Roszmann József tábori lelkész 7. gy. e. el. Ruziczka Károly hadnagy 13. gy. e. 9. sz. s.

Schieschnek Emil százados 7. gy. e. 5. sz. el. Schiller János hadnagy 69. gy. e. 9. száz. seb. Schlachet Jakab tartalékos hadnagy 13. gy. e. 10. száz. seb. Schlögl Vilmos őrnagy 56. gy. e. el. Schmeidel Ottomár tartalékos hadnagy 47. menetzászlóalj 4. sz. el. Schmeiser Gyula százados 7. gy. e. s. Schnabl Ferdinánd tart. hadn. 47. menetz. alj 4. sz. el. Schöndorfer Antal tart. kadett 47. gy. e. 5. sz. el. Schreiber Ottó főhadn. 47. gy. e. s. Schrötter Károly lovag százados 7. gy. e. 7. sz. seb. Sirk Leó tart. zászlós 47. gy. e. 7. sz. s. Sitt János tart. kadett 7. gy. e. s. Slechta Zdenko hadn. 40. gy. e. 2. sz. s. Sobotka Ferenc tart. hadn. 13. gy. e. 6. sz. s. Sochor Róbert tart. kadett 40. gy. e. 10. sz. el. Sorli Tamás tart. hadn. 47. gy. e. 13. sz. seb. Springer Rajmond százados 47. gy. e. 13. sz. s. Steinböck Henrik tart. zászlós 7. gy. e. 5. sz. s. Stejskal Albert zászlós 40. gy. e. 10. sz. s. Stepanek Hubert hadn. 13. gy. e. 14. sz. s. Stracaneck József tart. kadett 56. gy. e. 6. sz. s. Strobel Richárd főhadn. 4. népfők. gy. e. el. Swoboda János tart. zászlós 40. gy. e. 1. sz. s. Szajna József tart. zászlós 13. gy. e. 7. sz. elesett. Szymonek Lipót tartalékos kadett 13. gy. e. 2. sz. sebesült.

Taros József tart. kadett 47. gy. e. 15. sz. s. Teuchert-Kaufmann Frigyes báró őrnagy 47. gy. e. s. Theumer Walter tart. hadn. 47. menetzalj 4. sz. el. Tomann Frigyes főhadn. 7. gye. 13. sz. s. Traunsteiner Miksa alezredes 47. gy. e. s. Tschernuth Miksa hadnagy 7. gy. e. 9. sz. s.

Undesser József tart. zászlós 47. gy. e. 6. sz. s. Urbany Marian tart. hadn. 53. gy. e. el. Ulrich János lovag százados 7. gy. e. 1. sz. s. Ursic Ferenc tart. zászlós 4. bosnyák gy. e. 1. menetzalj el.

Vaclavicek József tart. kadett 56. gy. e. 11. sz. s. Vidic Ignác tart. kadett 47. gye. 6. sz. s. Warywoda József tart. zászlós 13. gy. e. 6. sz. s. Weinert tart. kadett 56. gy. e. 2. sz. s. Weinhardt Rajmond tart. zászlós 47. gy. e. 5. sz. s. Weismann Chaim dr. hadn. 36. népfők. gy. e. s. Weiskopf József tart. kadett 4. bosnyák gy. e. 1. menetzalj. s. Weitzenböck Richárd tart. hadn. 7. gy. e. 8. sz. s. Weltlinger Ottó dr. hadn. 36. népfők. gy. e. el. Wertheimer Richárd tart. hadn. 56. gy. e. 2. sz. s. Wessely Richárd zászlós 56. gy. e. 2. sz. s. Wieszeiner Károly főhadn. 47. gy. e. 12. sz. el. Wigant Gyula tart. kadett 7. gy. e. 3. sz. el. Wodnyansky Frigyes báró altábornagy 15. gyalogos hadosztály el. Woschilda Vilmos hadn. 13. gy. e. 10. sz. s.

Zankel Alajos hadn. 40. gy. e. 3. sz. s. Zarli Rudolf főhadn. 7. gy. e. 7. sz. el. Zeliná Rudolf hadn. 56. gy. e. 15. sz. s. Ziwezav Zivobran Alfréd százados 13. gy. e. 6. sz. s. Zounek Rudolf tart. hadn. 40. gy. e. 13. sz. el.

Orosz vers a kórházban.

(Egy aradi katonatiszt emléke.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, október 14.

Az északi harctérről Aradra hazatérő tartalékos tiszt beszélt el a következő kis történetet:

A Kárpátok szegélyein vívott harcokból sebesülten Kassára került a kórházba Rákosi tüzérfőhadnagy. Az oroszokkal vívott harcokból emléket hozott magával, a melynek megindító történetét így mondta el:

— A mikor a harcban megsebesültem, egy kassai kórházba vittek. Velem együtt került oda egy orosz sebesült is. Legénységi ember, de a külseje, beszédmódja elárulta kiváló intelligenciáját. A kórházban való együttléteünk alatt elmondta, hogy író és meglehetősen ismert neve van az orosz könyvpiacra. Megmondta a nevét, a melyet azonban sajnos, nem jegyezhettem meg.

Az orosz katonát több súlyos srappelgolyó érte, úgy, hogy műtétre volt szükség. A műtét súlyos volt és az orosz meglehetősen nyugtalan volt. Mielőtt az operációs terembe vitték megszólított:

— Nem tudom, visszakerülök-e élve az operációs asztalról... Fogadjon el valamit tőlem, utolsó emlékül. Egy költemény, a melyet itt a kórházban írtam.

En még az nap kikerültem a kórházból és nem tudom, hogy az oroszral mi lett. Kassán azonban sikerült rutén tolmácsra akadnom, a kinek segítségével megállapítottam az orosz vers tartalmát és lefordítottam magyarra.

Az orosz vers a főhadnagy fordításában így hangzik:

Jó Istenem, ne haldd meg még te se
A haldokló sziv mit dobog!
Ti cárok! Ezredéven át hazudtatok!
Vágyott szabadság, féltett népjogok:
Ki hinne bennük már?
Csak vissza, vissza, szentvedni tovább,
Hol kis családom vár...

Halálhörgés, utolsó sóhajok
Attörnek ágyuk bős szaván
Az ifju vér csak ömlik, ömlik,
Akár a víz a Visztulán.
Hát miért van ez? Miért hullunk veszünk?
„Hogy boldog légy!” — így szól a cár;
Csak vissza, vissza, boldog ott leszek,
Hol kis családom vár...

Az orosz katonapoéta verse bizonyára hű tükre annak a hangulatnak, amely az orosz táborokat elfogja, a harci kedvnek, amely bennük uralkodik.

Uj Lengyelország harcosai között.

— A légió vitézei a mármarosí csatákban. — Magyar század a lengyel ezredben. —

— A mármarosí harctérre küldött tudósítónktól. —

Mármarosziget, október 18.

A hegyek közül kemény északi szél fujdogál. Egyszerre beállt a tél, a magasabb fekvési helyekről már havat jeleznek. Csapatunk az oroszok nyomán járva, talán már havat festenek pirosra ellenséges vérrel. A haditudósításból errefelé északsarki tudósítás lesz és ezt a híradásomat magam viszem Aradra, magam adom át a bonyolódottan közlekedő posta helyett, hogy azután a hó és fagy ellen kellőképpen felfegyverkezve visszatérjek ide, ahol állandóan puskaporos még a levegő és nem mult el még a rövid oroszvilág emléke.

Mialatt velem hazafelé rohan a vonat, addig a mármarosí völgyekben, hegyes utakon, apró falvak vidékén egyre mennek előre csapatunk: gyalogosok, tüzérek, népfelkelők és a harcoló csapatok élén a lengyel légió tagjai.

Mint hivatalosan is jelentették a főhadiszállásról: Mármarosziget visszafoglalásánál a lengyelek két ezrede csodálatos hősiességgel harcolt. Így is van. Valójában a lengyel legionáriusok foglalták vissza Mármaroszigetet; a lengyel sassal ékes fővegek voltak az első az oroszoktól megtisztult város utcáin. A további harcokban is előljárnak a légió ifju hősei és előrehaladó csapataik, visszatérő sebesülteik napról-napra láthatók az utcákon.

Érdekes katonák az ifju lengyel hősek. Tulajomó többségben vannak soraikban a 16-18 éves ifjak, de van közöttük idősebb ember is: orvosok, ügyvédek, iparosemberek. Amint nézegetem őket, érdekes megfigyelést tehetek: ruhájuk egyforma osztrák-szürke uniformis, szürke kamásnival, de a sapkájuk ezredenkint különböző. Vannak, akik a rendes katonasapkához hasonló sapkát hordanak, mások ezredük az amerikai katonák felesapott karimájú posztókalapját viseli. Láttam azonban csakos legionáriusokat is és egyet, aki egészen különös, mult századbeli öblös magas csákot hordott. A sas azonban ott van valamennyi fővegen. Ezt a nagycsákós vitézt megállítom egy szóra. Szerencsém van. Tud valamit németül.

— Hova való? — kérdezem tőle.

— *Königreich Polen* — mondja büszkén a legionárius.

Es így felel, mint alkalmam volt meggyőződni róla, valamennyi lengyel önkéntes. Nem azzal büszkélkednek, hogy Lembergől, Sadowa-Wismából, Zolkiewből, vagy máshonnan kerültek a harcosok sorába: közös nagy hazájukra, az ujjaszűletű Lengyel királyságra gondolnak büszkén, azért harcolnak csodálatos lelkesedéssel. — A nagycsákós legionáriusról a beszélgetés további során megtudom, hogy a polgári életben asztalosmester volt, most azonban tüzér, a légió külön tüzérségében szolgál és a lengyel tüzérek uniformisához tartozik a nagy, bődönformájú csákó.

Beszélgetésünkbe csakhamar beleszól egy másik lengyel önkéntes is. Lángoló szemű, rózsás arcú tizenkilenc éves fiu. Krakkól joghallgató. Az egyetemről letett az alakuló légióba és már ötödik csatáját harcolta végig diadallal. Lőtt seb van a bal vállán, de már gyógyul. A mint a légió hősi harcai kerülnek szóba és nem tudom megállni, hogy lelkesedő dicsérrel szóljak, a fiatal legionárius szavamba vág:

— Ne folytassa kérem. Mi csak kötelessé-

günket teljesítjük, szent kötelességet, hisz hazánk felezabeditásáért verekszünk. Mi nem ismerünk fáradalmakat, nem ismerünk nehézségeket és ha valamennyiünknek el is kell pusztulni, de *hazánkat fel kell szabadítanunk*. Sok-sok ezren vagyunk most, de csak vonuljunk be Oroszországba, testvéreink tömegesen csatlakoznak hozzánk. Nekünk csak egy vágyunk van: küzdeni egy boldogságunk: megfutamítani az oroszot.

Az intelligens fiatal katona sokat mondott el a légióról, amely egyike a legcsodálatosabb katonai intézménynek. A légió lövészei a legújabb mintájú 1913-as modern ismétlő fegyverrel harcolnak, tehát a legtokéletesebb fegyverük nekik van minden ma háboruszkodó katona között. Egyenruhájuk kényelmes, meleg, tartós és a gyalogezredek mellett, amelyeknek száma sokkal több, mint hinnék, saját lovasága, tüzérsége, szappór zászlóaljai, tréning, külön vöröskeresztintézménye és önálló tábort csendőrsége is van a lengyel légióknak.

— Egészen a legutóbbi napokig — mondta a barátságos fiatal lengyel — a szó szoros értelmében független volt csapatunk az államtól. Saját vezérkarunk irányította működésünket (természetesen a főhadvezetőség kívánságának megfelelően) saját felszerelésünkkel és fegyverünkkel harcolunk. Amikor a „Lengyel ifjak szabad lövészeivel”-ből — ezakképezték a légió alapját — megalakultak az első lengyel önkéntes csapatok, a lengyel főurak azonnal megfelelő pénzüsségeket bocsátottak a légió szervezőinek rendelkezésére és így magunk szerestük be ruháinkat, ágyúinkat, lövedékeinket, lovakat, minden felszerelésünket. Október elsejéig magunk élelmeztük magunkat és saját municiónkkal harcoltunk. Most azután, hogy a légió vezérkarának rendelkezésére adott összegek elfogytak, az állam élelmez és lát el mindennel úgy, mint a többi katonáit.

A mármarosí oroszverő harcokban résztvevő népfelkelő csapatok egyik tisztje, aki maga is szemtanúja volt a lengyel légió hősiességének, őszintén bevallotta:

— Bámulattal láttam, hogy milyen *tökéletesen lőnek a fiatal lengyel fiúk*. Minden lövésük talál. Legjobban jellemzi lövésük biztonságát, hogy Mármarosziget előtti harcban, mikor a várost is elfoglaltuk, a légió két ezrede összesen két halottat és négy sebesültet vezetett, míg a megfutamított oroszok hetven halottat hagytak hátra a csatateren. Az orosz sebesültek számát nem lehet tudni, mert ezeket a visszavonulók magukkal vitték. De nem is csoda, hogy ezek a lengyelek így lőnek. 12-13 éves koruk óta rendszeres katonai kiképzést kaptak a Lengyel ifjak szabad lövészei egyesületeiben és úgy megtanultak bánni a fegyverrel, hogy akármelyikük elnyerné a hadseregben a lövész-bojtot.

A lengyel légióknak külön érdekessége a magyar század. Százharmincöt magyarországi fiu, leginkább Budapestről való, vékonypénzü legények, zsidó kereskedő segédek, iparosok alkotják ezt a lengyel-magyar századot. A magyar fiukat nálunk nem sorozták be, katonai szolgálatra alkalmatlannak találták. De harcolni volt kedvük és nem is nyugodtak addig, amíg háboruba nem mehettek. Ha nem harcol-

hatnak magyar, vagy német vezényszóra, harcolnak lengyelre. Jelentkeztek a légió magyarországi szervezőjénél Stadnioki László grófnál és ma már vidáman, lelkesen masiroznak lengyel nóták mélabus hangjára, forgatják a fagyvert lengyel kommandóra és — így mondják lengyel bajtársaik — olyan jól megtanulták az ellenségre lövöldözést, hogy nem ismerni meg rájuk, hogy — nem lengyelek.

Zádor Jenő.

A monarchia bevehetetlen vára.

(Élet Przemyslben. — Ivangorod: az első orosz erőd.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Bécs, október 14.

Nehezen kiejthető szó, amelynek dicsőös hangzása lesz örökké: Przemysl. A homályból most kitündöklő ez a város, amelyhez hadseregünk egyik legnagyobb győzelme fűződik, olyan, amelyhez hasonlót keveset ismer a hadtörténelem. Ez a talaj már korábban is színhelye volt harcoknak, amelyeket a lengyel nemzet történelme örökölt meg. Azután jelentéktelenségbe süllyedt, 1880-ban 15.000 lakossal még Galicia legkisebb városainak egyike volt, csak mióta felismerték stratégiai jelentőségét, azóta virágozott fel.

Lembergől rövid vasúti távolságra, alig észrevehető magaslaton fekszik Przemysl, amelyet széles szallagban vess körül a vadul tovarohanó San, festői szépséget kölcsönözve a dombos fekvésű városnak.

Az egyenetlen utcákra és terekre érve, mindjárt észreveszi az ember, hogy osztrák garnizonban van. Már a vasúti váróteremben tisztelket látni, a forgalom élénk, nem olyan, mint a vidéki városokban szokott lenni. A német nyelvet ép oly gyakran hallani, mint a lengyelét és az ember csakhamar otthonosan érzi magát a városban, amely Kelet-Galicia határán, már nincs messze Oroszországtól. Kis vidéki fészektől néhány évtized alatt több mint ötvenháromezer lakóju városá fejlődött Przemysl. A lakosok közt sok a zsidó, ezek orthodoxok és nem hajlanak az asszimilációra. Nagyvárosias utcák közelében van a ghetto, szűk, egymásba törlődő utcácskáival, szegényes házaival és zsinagógáival. Keletre és a bibliára emlékeztető alakokat látni itt, tiszteletreméltó talmudistákat, akik tanulmányuknak s a régi tradíciók megőrzésének szentelik életüket.

A város közepén változik a kép. A város ifjusága sétálgat itt, egyáltalán nem kisvárosias hölgyek, tiszték és katonák, akiket szorosán összefűz a bajtársi érzés. A köruton és a főutakon modern architektúrájú, izléses épületek sorakoznak egymás mellé és monumentális kőépületek. Aránylag sok szálloda van, ezek is nagyvárosiasan berendezve, épen így az üzletek a kávéházak is, amelyeket a nappal és este minden órájában sűrűn látogat a lakosság. Van még sok szórakozóhely Przemyslben. Télen báltermekben találkozik a tisztikar és a polgári társadalom, színház, hangversenytermek, kaszinók, sportklubok nyújtanak szórakozást. Nyáron a San partja mellett lévő kirándulóhelyeket keresi fel a közönség. Gazdag és kellemes társas élet fejlődött a városban, amelynek magas katonai méltóságok jelenléte különös fényt ad.

A nem sikerült przemysli ostrom után közel félévben megint várostrom következett északon. Ezúttal azonban az oroszok lesznek az ostromlottak Orosz-Lengyelországban. A Visztula két részre osztja az országot, s mindkét részen igen különbözők a viszonyok nagy tömegek gyülekezésére, tartózkodására és mozgására. A Visztula erős akadálya minden hadseregnek, amely át akarná lépni. A gyökeres váltakozó vizállás miatt a gyorsan építhető és könnyen helyreállítható hadihidak nem nyújtanak kellő biztosítást, az oroszok nehéz hidakat építettek ezért, amelyek azonban rendkívül erős védelmet követelnek s így minden átkel-

hető helyen erősítéseket létesítettek, melyeknek centruma Varsó, északi pontja Novozeorgiewsk, déli pontja Ivangorod. Ami e váraknak ellenálló képességét illeti, rövid időn belül ki fog tűnni, többet érnek-e az orosz várak a belgáknál, hogy Ivangorod például tovább tartja-e magát, mint Antwerpen. A nyugat-oroszországi várak majdnem mindegyikének egyforma karaktere van. Belül egy citadella, rendszeren régebbi keleti, többnyire 1830 körüli időből való. A belső sáncvonaltól körülbelül négy kilométernyire

van az erődvezet. Ivangorod védettségéről ugylátszik maguk az oroszok sincsenek nagyon meggyőződve, mert kevéssel ezelőtt már meg akarták szüntetni a vár jellegét, minthogy arra a belátásra jutottak, hogy komoly veszedelem esetén aligha lesz tartható. Annyi bizonyos, hogy Ivangorod nem fog annyi munkát, annyi veszteséget és semmi esetre sem fog hiábavaló fáradságot, harcot okozni hadseregünknek és szövetségeseinknek, mint Przemysl az oroszoknak.

Berlin. A nagy főhadiszállásról közlik: A keleti harctéren az oroszokat Schirwindtnél vívott harcokban visszavetették. Ez alkalommal 3000 foglyot, 26 ágyut és 12 gépfegyvert vesztek. Lyok ismét birtokunkban van. Bielát ellenség kiűrtette. Ettől délre az orosz előcsapatoknak Varsó felé történt visszaverése alkalmával 8000 foglyot ejtettünk és 25 ágyut zsákmányoltunk. (Ministerelnökség sajtóosztálya.)

Varsó felé nyomulnak seregeink.

(Átkelés a Visztulán. — A kilenc napos offenzíva eredményei. — Uj orosz fölvonulás a várak négyyszögében.)

Távirati tudósítás.

Budapest—Bécs—Berlin, október 14.

Az északi hadszíntéren e hónap negyedikén megkezdett offenzívánk tervszerűen napról-napra szaporodó láncolatossággal halad előre. Kilenc napos előnyomulásunk eredményei a következőkben foglalhatók össze:

Miután az orosz-lengyelországi Klimontovnál, majd a Visztula-San összefolyása által alkotott szögben visszavetették az ott állott orosz erőket, az említett két folyótól délre: Közép-Galiciában is megindultak hadműveleteink. A Bieczig elkalandozott orosz lovashadtest visszaverése új akciónk előjátéka volt. Ez után Barycznál vetették vissza az orosz hátvéd egy erős csoportját és visszavettük Rzeszówot. Ezen előnyomulásunk részben tehermentesítette a Przemysli erősséget s az ellene operáló orosz megszálló sereg ostroma enyhülni kezdett. E hadsereg megkezdte erőinek visszavonását észak és északkeleti irányban. Különösen, hogy e hadseregcsoport nehéz tüzérségének és összes ostromlására szükséges készségeinek elvonulása biztosították, körülbelül 5-6 hadosztályból, tehát mintegy 100.000 emberből álló orosz hadsereg a Rzeszów-Dymów vonalon előrejutó csapatteinket megkísérelte megállítani. Ezt a hadsereget két napig tartó harc után a Przemysltől északnyugatra fekvő Lancutnál visszavetették a San folyóig s közben elértük a San mellett fekvő Rozvadov várost. Ugyanakkor déli szárnyunk a Beszkidek felől eredményesen kezdte meg az előnyomulást Slavkó és Tucholka irányában.

Október 8. és 9. között tehát elértük a Visztula—Rozvadov—Kamien—Dymów—Szank—Turka—Slavko vonalat, ami frontunk kiegyenesítését jelentette. Október 9-én a przemysli orosz hadsereg, hogy nyugati szárnyának visszavonulását markirozza Przemysli délkeleti frontja ellen, óriási veszteségek között még egy rohamot kísérelt meg. Ugyanakkor Dymóvnál egy elsáncolt állásban levő orosz gyalogdandárt és egy kozák lovashadosztályt vertünk meg s ezzel erősségünk nyugati oldala teljesen szabaddá vált és saját lovasságunk bevonulhatott az erősség nyugati erődíjművei közé. Przemysltől északra elértük Lezajskot és Jaroslaut, az ellentállást megkísérlő kisebb orosz erőket megvertük és a San folyón való átkelésüknél sok foglyot ejtettünk. Október 11-én elértük a San egész vonalát. Október 12-én megtámadtuk a Przemysltől délre állott orosz erőket s miután ez akciónkat a védősereg kiűzése is támogatta, az ellenség kelet felé szorított. Az a körülmény, hogy Przemysl körül oly kedvezőtlen helyzetük ellenére Chyrovótól keletre még mindig tartják magukat orosz erők, arra enged következtetni, hogy nagyobb s talán keletre állott orosz erők visszahúzódásának fedezésére utolsó emberig állaniok kell a harcot.

Az újabb jelentésből látjuk egyébként, hogy keleti szárnyunk is elérte a Sambor-Drohobycé-Stryj vonalat és visszavetette az ott fedező lovasságot. Ha tekintetbe vesszük, hogy seregeink az új gruppirozás folyamata alatt Tarnov vonalában állottak, lehetetlen, hogy ne a legnagyobb elismeréssel adózzunk a fölötté nehéz terepviszonyok között az ellenségnek szokatlanul erős hátvédjeivel folytatott harcok közben egyes előnyomuló csapataink teljesítőképeségének.

Az orosz haderők visszavonulása.

A Közép-Galiciában történt folyó sikeres előnyomulással egyidejűen a Visztula felső folyását érték el szövetséges csapataink és nyilván egy oldalvédjük már Grojecet érinti, mely mindössze 35 kilométerre van Varsótól. Az oroszok erre Ivangorod erősség felől ismét megkísérelték, hogy a Visztulán átkeljenek, amely akciójukat az attól való félelem teszi indokoltá, hogy

a Visztulát esetleg átlépő seregeink a visszavonuló orosz centrum hátát veszélyeztethetnék. Egyes hírek szerint Ivangorodtól délre már át is lépték a Visztulát és az orosz centrum felé nyomulnak. Az orosz főerő itt Lublin tájékán összpontosul.

Przemysl felszabadulása nemcsak azért bir az adott viszonyok között különös értékkel, mert átkelésünket a San folyón bármely pillanatban fedezheti, de azért is, mert kedvezően befolyásolhatja szövetségeseink akcióit is a nehezen passzirozható Visztula mentén.

Az orosz hadseregek visszavonulási iránya valószínűen a Varsó—Breszt-litovszk—Ivangorod várháromszög, másfelől a Luck—Dubno—Rovno erődítés-vonal.

Erről önként következik, hogy ha sikerül e vonalakat elérniük, fognak egész erejükkel ellentállást megkísérelni.

A galíciai harctéren elért sikereket kiegészíti még Höfer vezérőrnagy ma kiadott újabb jelentése, amely harcvonalunknak Sary Sambor—Medika irányában előrehaladásáról és az oroszoknak a toronyai szorosból teljes kiveretéséről számol be.

Varsó felé visszavert orosz csapatok.

A Keletporoszország ellen küldött újabb orosz hadsereg, amely hír szerint tizenöt hadtesttel támadta meg a határt, hivatalos orosz beismerés szerint is megállt előnyomulásában. Erről a német nagyvezérkar a következőket jelenti:

Berlin, október 14. A Lokalanzeiger katonai munkatársa szerint a főhadiszállásról érkezett jelentésekből kitűnik, hogy a németek feltartóztathatatlanul közelednek Varsó felé. Már az a körülmény, hogy a németek megakadályozták az oroszok átkelését a Visztulán, a mellett bizonyít, hogy a német-osztrák-magyar offenzíva haditerve beválik. A német seregek vetekednek az osztrák-magyar hadakkal bátorságban, egyik iparkodik a másikat felülmúlni.

Orosz jelentés offenzívánkról.

Pétervár. (Kopenhágán át.) Az orosz főhadiszállás legutolsó, október 12-én kiadott hivatalos jelentése így szól:

—A nagyvezérkar közli: Tegnap a mi lovas elővédeink több ponton megtámadták a német elővédet. Ebben az ütközetben Oleg herceg, Konstantin nagyherceg fia, a ki kadét, tulközel merészkedett az ellenséghez és lábán könnyebben megsebesült. A golyó áthatolt alsó lábszáron. A fronton a helyzet változatlan. A németek a vasutat használják, hogy a határon megszállva tartott pozícióik egyikétől a másikhoz vigyék csapatukat. A Visztula balpartján többször voltak előrcsatározások. Galiciában az osztrák-magyar sereg egyes csoportokat alkot, a melyek különféle irányban vonulnak fel.

Nem visszavonulás: csapatkoncentráció.

Berlin, október 14. A Morningpost pétervári értesülése szerint az oroszok azért vonulnak vissza Galiciából, mert új pozícióban óriási csatára készülnek. A Galiciából való visszavonulásuk csapatkoncentráció jellegű a pétervári információk beállításában.

Orosz tábornok német hadifogságban

Drezda. A Königstein-erődbe hét orosz tábornokot és kétszáz tisztet internáltak hadifoglyokként.

Hősi halál. Megint egy aradi fiatalember hősi haláláról kaptunk ma hírt. A háboru aradi halottjainak szomorú listájába új név került: Dezsényi Dezsőnek, egy lelkes, törekvő fiatalembernek a neve. A polgári életben a villanygyárnak volt szorgalmas, pontos tisztviselője. Mikor kitört a háboru, honvédszállóként vonult a harctérré s lennt, valahol Szerbia véráztatott földjén golyó járta át a testét. Súlyos sebével a gráci csapatkórházba szállították, ahol tegnap kiszenvedett. Dezsényi Dezsőt Aradon sokan ismerték. Egyik legelőkelőbb tagja volt annak a gárdának, amely az esperantó világnyelv terjesztését tűzte ki céljául s nagy érdemei voltak ezen a téren. A munkások esperantó-egyesületének egyik megalapítója és elnöke volt. Hősi haláláról özvegy édesanyja értesítette az aradi villanygyár igazgatóját.

Halálraitélt szerb ágyuk.

Tüzzonalban a Duna-partján.

— A magyar-szerb határon utazó munkatársunktól. —

Orsova, kedden éjjel.

Mielőtt rábiztam magamata-veszedelmekkel telt vaksötétségre, alkalmam volt beszélni F. E. alezredest, Orsova katonai állomásparancsnokával, aki a legkészségesebben állott a nyilvánosság rendelkezésére.

— Jól ismerem az *Aradi Közlönyt*, mert e birtokom Aradmegyétől nincs távol. — Egyébként Aradon is szolgáltam. Írja meg kérem, hogy a mi helyzetünk itt valóban kedvező, katonai szempontból. A szerbek ágyuit nagyszerű tüzéségünk egymásután teszi tönkre. Most új ágyukat kaptak; a mi ágyuink precizitását az övéké meg se közelíti és emberanyagunk is pompás. A szerbek itt ugynevezett hátra ugró ágyukat használnak. A nemzetközi hadijogot folyton megsértik, mert különböző ürügyekkel a békés polgárság házáira is ágyuznak, szerencsére nem sok credményrel. A lövegek határozottan rosszak és egész csomó olyan ágyulövet foglaltunk le, amelyek nem robbantak föl. Azt hangoztatják, hogy ők csak védőműveinket lövöldözik és véletlenül hullanak a házakra. Előző parlamentiakkal figyelmeztette őket a jogsértésekre. De ezek farkasok, ezekkel nem lehet szépen beszélni. Most aztán sorra tönkreteszük ágyukat. Ez a mi válaszuk. Módomban volna Tékiát lövetni, de az osztrák-magyar sereg nem vetemedik arra, (amire a szerbek) hogy direkt polgári házakat romboljon. Legutóbb múlt szombaton, október 3-án igen szép harcunk volt. A szerbek délután fél kettőkor ágyuzni kezdtek és gyalogsági fegyverekkel is lövöldöztek át a Dunán. Erre mi is megkezdők a támadást és

a haro délután öt óráig szakadatlanul folyt. Tudomásom szerint nekik tizenkét halottjuk és közel száz sebesültjük volt, nekünk azonban összesen két sebesültünk; az egyik tegnap meghalt. Különbözik ma este ismét lesz egy kis változatosság.

— Közölhetem önnek, hogy csapataink Szerbiában gyönyörűen haladnak. Többet erről nem mondhatok.

Mástól hallottam a következőket:

A sebesültek számát mi azért tudjuk pontosan, mert a szerbeknek a közelben nincsen kórházuk és a súlyosan sebesült tiszteket a romániai Turn Severinben levő polgári kórházba viszik. Mivel Románia semleges állam, a szerbek nem számíthatnak arra, hogy a turnseverini kórházba került beteg tiszteket a háboru végéig eljöhessenek onnét. De úgy látszik inkább bízzák román kézre a sebesültjeiket, mint a magyarra. Ami egészen érthető is. A turuseverini kórházban a tiszteket elmondják: hányan sebesültek meg egy-egy összeütközés alkalmával. Ezek a hírek aztán átkerülnek Orsovára.

Megtudtam azután, hogy a szemben lévő szerb falut, Tékiát maguk a szerbek lövöldözték össze. Délután jól láttam, hogy a házaik mind megannyi részeg ember, félreapott tetővel dülöngélnék, roskadoznak. Ugy történt, hogy egyszer este valami fény csapott föl Tékiá mellett. Talán késő őszi villámias lehetett. A hegyekben rejtőzködő szerb tüzérek azt hitték, hogy csapataink pontonokon közelednek és erre

irgalmatlan hevességgel tüzeltek — a saját falujukra.

...Este negyednyolc. Az az orsovai vendéglő, amelynek hét óra után is szabad nyitva maradni. A fehér asztalok mellett katonatisztek, polgári előkelőségek vegyesen. Az étterem másik részében piros abrosznál üldögél néhány altiszt. Tiszteket, polgári előkelőségek, altiszteket annyiban hasonlítanak egymáshoz, hogy gondatlan vidámság jellemzi valamennyiüket.

— Vajjon kapnak-e ma vacsorát a szerbek? — szól egy magas, szép fiatal asszony a mellette ülő egyik századoshoz nyilván az ágyugolyókra célozva.

— Ha kérnek, bizonyosan kapnak.

Ennyi szó esett mindössze az itteni háborus helyzetről. Tréfásan és vidáman (ép úgy, mint az egész lakosság) jobbra közömbös dolgokról beszélnek. Azután egy szerelmes asszony csodás elszántságáról hallottam itt érdekes elbeszélést. Egy itteni asszonynak az ura az északi harctéren van. Nagy vágya támadt a fiatal gazdag hölgynek az uracskáját látni. Megtudta azonban, hogy Északmagyarországon hiányosan közlekednek a vonatok és attól tartott: nem juthat el az uráig. Erre a hölgy autóbilt béralt kilencszáz koronáért. Azonban csak Szegedig jutott el, mert a gépkocsi ott elromlott. Ilyen és ehhez hasonló trécseléssel és azzal telik az idő, hogy mindenki sopánkodik a borzalmas esők miatt. Nyolc óra felé fiatal hadnagy jelenik meg a teremben és sorra járja a tiszteket. Diszkrétan sug valamit a fülükbe és eltűnik. A tiszteket gyorsan befejezik a vacsorát. Egy százados azalatt is eszik, amíg a felsőkabátját rásegíti a pincér. A mellette levő szép asszony, aki hősapkát horgol a katonáknak, esábitó szóval nógatja:

— Egye meg a vacsoráját előbb. Hiszen már csak pár harapás van belőle.

De a kötelességtudó századost nem lehet kapacitálni. Azonnal eltávozik s utána a többiek. Csöndes alarm van. Párfogómmal együtt én is utnak indulok. Az utcán harapni lehet a sötétséget és inni az esővizet. Az örök bakkanca tompán kopog a vizes aszfalton. Minden tizedik lépésnél újabb ör szuronya villan meg előttem.

— Jelszó?

— ... — sugja oda az, aki mellettem lépked olyan biztonsággal, mintha a budapesti Vilmos császár-uton járna. Én folyton azt hiszem, hogy valami árokba lépek és kénytelen vagyok a társam karjába kapaszkodni. Néhány perc alatt lent voltunk a Duna-parton. A víz olyan nyugodt lassúsággal hömpölygött tova, mint akit egyáltalán nem érdekel az, ami rövid idő múlva az ő teste fölött történni fog. Mintha méltóságteljes mormogással ezt mondanák a hajjai:

— Láttam én már különbekeket is. A románok itt nagyobb dolgokkal szórakoztattak engem.

A katonák lassan elhelyezkedtek a lövésárkok mögött lévő őrhelyeiken, amelyek alá nem hatol a víz. Az árkok mellett csak a rendes örök álldogáltak: egy-egy felénk fordulva, egy-egy pedig arccal a rácok országának.

— Nemsokára megkezdődik, — autogya kalauzom.

A dolog magyarázata a következő: Előbbi cikkemben jelestem már, hogy az ellenség három új ágyut kapott. Ezek egyelőre olyan helyen vannak, ahol semmi hasznukat se tudják venni. Föl kell állítani a fegyvereket, oda kell vontatni, ahol zavartalanul dolgozhatnak. Szerbiának itt lévő hegyei nem alkalmasak erre, hogy mögöttük állítsák fel, úgy, mint Baziácsal szemben a Gorica mögött. Itt a völgyhajlásban kell elhelyezniök, hogy sikeresen működtethessék. Az orsovai katonai parancsnoknak olyan pompás a hirszolgálata, hogy mindent tud, ami a várossal szemben történik. Így tudta meg, hogy az ágyukat ma este akarják „behelyezni” a szerbek. Ezt kellett megakadályozni s ha lehet, mind a három ágyut megszemmisíteni.

Fél óráig álltunk már az egyik ház oszlopos bejárájánál; kimeresztett szemmel vártam: mi lesz. Kemény kalapom széléből úgy csurgott a víz arcokra, mintha szita lenne a préselt posztó. Egyszerre csodás fény öntötte el a tulsó parton meredező hegyeket: — megkezdtek működésüket fényszóróink. Tudtam, hogy ez a harcok előhírnöke s mégis oly finom, oly szelid volt ez a fény s amint elomlott a tájon, mintha aranyporral öntötte volna végig a kopár hegyeket. Egy sugára megvilágította a mi árkaikat is, amelyeket különben már pappal jól megvizsgálhattam. A másfél méter mély, fönt földdel betapasztott deszkaernyővel ellátott árkok fele vízzel telt meg. Nem is állott most abban senki, mert nincs arra szükség, hogy fölöslegesen rongálják egészségüket a katonák. Azok most — mint említettem — védett helyen készenlétben parancsra várnak. A fényszóró pár pillanatra elpihent, hogy aztán újból végig villogtassa ragyogó szemsugarát. Ebben a minutumban a menydörgést sokszorosán fölfülmülő dörrenés rázta meg az ablakait ama háznak, amelynek kapualjában az oszlopok mögött álltam

a szerbek löttek.

Ágyujuk lángját elnyelte a fényszórók vaktító tüze. Gyönyörű volt. A szerbek abba az irányba löttek, ahonnan a fényt föl villanni látták, de persze a levegőbe való puffogatás volt az ágyuzásuk. Nekik most csak két ágyujuk dolgozik s ezt kevésnek tartják. Az újakat azért szeretnék felállítani, hogy erőteljesebben támadhassanak. Most megszólaltak a mi ágyuink. A hangjuk százzorta vastagabb; úgy bömbölnek ezek a gépek, hogy befogtam a füleimet, különösen irtózatossá, amikor a lövegek a sziklába csapódnak.

Fél óra múlva, az ágyuharcot változatossá teendő, a szerb gyalogosok lövöldöztek. Sortüzről nem lehetett szó, mert igazán minden rendszer nélkül puffogtattak a gyalogosok. Egy-egy golyó a háztető cserepére pattant, majd a kikötő kő partját érte és előtünk vágódott a vízbe. Elképzelhető: mekkora lehet a fegyverem a szerbeknél, ha ilyen össze-visszasággal dolgozik a gyalogság. A mi gyalogosaink nem viszonozták a tüzelést a rémes sötétségben.

Egy-egy pillanatban megkérdeztem önmagamtól:

— Nem félsz?

— Igazán nem, — gondoltam magamban. Valahogyan olyan volt az érzésem, mint amikor épülő háznál az állvány alatt sietek el és nem tudom: nem vág-e fejbe egy bolond téglá?

Ezek a gondolatok csak pillanatokig foglalkoztatják az agyat, mert a néző egész valóját leköti az ágyuk csodás játéka. Amikor a mi gránátjaink fölrobbannak, minden képzeletet fölülmuló gyönyörű látvány. Gyerekkorunk tündéres fantáziája talán ilyennek képzelte „a menykő lecsapását”. Pedig ma már tudjuk, hogy az ehhez képest ártatlan Duna-ünnepély.

Este tizenegy órakor kerültem haza a kárpáztól szédülve. Másnap hallottam az eredményt: — a szerbek nem tudták felállítani ágyúikat, sőt az egyik, amelyet már lehetetlen volt fedezéknélküli állásából elvontatni, elpusztult.

Bolgár Lajos.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Színházi műsor:

Csütörtök: „Előre”. Vígsház ujdonsága.
Péntek: Előre!
Szombat: Előre!

* **Huszárcsiny** — Bóském. Vasárnap két kiváló darab kerül színre a színházban. Este a Huszárcsiny kitűnő népszínmű. Rontay Boriska Márcsá szerepében, előforduló huszár szólót Rontay táncolja. A többi főbb szerepeket Kiss Miklós, Delli, Győző, Polgár, Várnay játsszák. — Vasárnap délután Bóském operett kerül színre a főszerepben Dióssy Nusival. — Előkészületben Mihály Pópa leánya, Vörös ördögök.

* **A milliomos.** (Vigjáték est az Urániában.) Harsogó kacagástól vidám nézőtér élvezte tegnap a közkedvelt Móric ezer bohóságát, melyek mindegyike egy új fonákságban végződött. A komikus kérés szerelmi kalandjai, a gazdag özvegy, az operettbeli fogorvos figurája mulatságos és ötletes cselekményben vannak szerepeltetve. Sokat kell szegény hősiüknek küzdeni, míg már-már a cél előtt egy idegen harmadik viszi el az orra elől a zsákmányt, de Móric is kárpótolja magát. A csere kellemes és vidám, a megoldás kedves és ötletes. A közönség szeretetteljes érdeklődéssel nézte a pompás vigjátékot és élvezete főleg a fonák helyzetek ötletes elrendezésén hágtott tetőpontjára. A kísérő műsor pompás számai, az apró színes drámák, a kedves, humoros jelenetek egyaránt nagyon tetszeltek. A pompás műsor ma megy utoljára. 5

* **A vöröskeresztes hölgy.** (Háborús dráma az Apollóban.) A harcmező borzalmasága nem domborodott ki annyira egyetlen mozzanatban sem, mint az Apollóban ma este bemutatott háborús drámában. „A vöröskeresztes hölgy” cselekménye nem a most folyó világháború legendás milliójából merítette a szerző, de a darab témája teljesen közel hozza ezt a szép mozdírdámát a mai történelmi időkhez. Bombázó ágyukat látunk a harcmezőn, sebesültek, halottak tűnnek fel a szemünk előtt, majd az ellenséges csapatok rohannak egymás ellen szuronysegezve. S mindezeket a megdöbbentő háborús momentumokat a szerelem romantikájával szövi át a darab szerzője, mivel kétségtelenül érdekesebbé teszi a képet. Csütörtökön is műsoron van ez a megkapó háborús dráma több más új képpel együtt. 3

* **A senki leánya.** A szezon nagy eseményt készíti elő péntekre az Apolló színház. A nagyöncepeidő slágerfilm a legjobb hírvé Amerikai filmgyár műhelyéből kerül ki a cselekmény nagyrésze tengeren játszódik le. 3

* **Az édes angyal szanzációs vigjáték** legközelebb az Urániában. 5

Aradtak levelei a harcterekről.

Az Aradi Közlöny-tudósítójától.

Arad, október 14.

Hósz Mihály dr. néhai nagylaki orvos özvegy kapta az északi harctéren orvosi szolgálatot teljesítő fiától ezt a két érdekes levelet, amelyek színesen számolnak be a Kárpátokon átkelő csapataink utjáról.

(Átkelés a havas Kárpátokon.)

— Már többször akartam teljesíteni azon óhaját, hogy bővebben írjak körülményeiről, de eddig nem volt idő és alkalom hozzá. — Most egy faluban vagyok, melyet pár perccel ezelőtt hagytak el az orosz csapatok. Nagyszerűen fűtött szobában petroleum lámpa világánál írom soraim, miután fényesen vacsoráltam saját magam által főzött hajás krumplit.

Tegnap reggel indultunk el jelenlegi pozíciónk felé változó időjárás mellett gyönyörű fenyvesekkel, koszoruzott 1200 méter magas hegyek között, meglehetősen nagy sárban az országúton meneteltünk d. u. 6 óráig, közbe természetesen rövid pihenőt tartva. Elérkeztünk egy faluhoz, mely tele volt a mi katonáinkkal, tartalék ágyuk, löszkocsi, szanitéc kocsi stb. Hallottuk az ágyuk dörgését, a fegyverek ropogását s láttuk az előttünk fölfojlódott csapatainkból visszajövő sebesülteket. — Kis pihenés után nekivágtunk a hegyeknek, eleinte járható, majd később teljesen járhatlan utakon, a hirtelen emelkedő, bokrok, sziklák miatt 20—25 percenként megállva, hogy együtt maradjassunk. Távolról gyönyörködtünk a felénk fehérlő havas hegycsúcsokban, miközben a legénység minduntalan tábori tüzet gyújtott, hogy lábainkat kissé megszársítsuk. — Éjjel után egy órakor végre elérjük a tetőt, mindenütt hó. Felszerelésünket rendbe leraktuk a közelben 3 kazal szénát találva az erdőben, meglehetősen védelem helyen jó vastagon leterítettük, ennek tetejébe a sátorlapjainkat, fejünk alá a kenyérzsák, meglehetősen fíradtan lefeküdtünk s a magunkkal hozott takarókba teljesen beburkolódtunk. Felségesen aludtam, t. i. a fejem is pókróe alatt volt reggel 6 óráig. Akkor is csak azért ébredtem fel, mivel 3 baka mellett elkezdett veszekedni — s képzelje, mit láttam mikor kibújtam: — teljesen beborított a hó! — Hamarosan felszedelődztünk s a hegyléc gerincén ritka fenséges havazásban jobbra-balra mászkálva utaltan utakon a szőlőtől pirosra esipett arccal érkezünk ide. Mozgó konyhánk még este a többi lovakkal elmaradtak, nem bírták a tempót. Most érkezett csak meg a divizionáriusunk lova is. Csapataink swarmlívába fejlődve tovább mentek, már egy kozákcsapatot szét is vertek, eddig sebesültünk nincs, most éjjel, — a segélyhelyen inspekiót tartok, holnap azt hiszem, fényes győzelmet aratunk, az ellenség különben jelenleg visszafelé vonul.

A mennyit lehetett, megírtam, bővebben teljes lehetetlenség, így sem tudom, kezéhez fog-e jutni, de remélem, azon voltam, hogy kielégítően írjak. Egy kis náthán kívül osudák csudája, semmi bajom s most épen csokoládé készletem romjain rágódom, remélhetőleg már nem tart soká.

Nem tudom, hogy van az, hogy hetek óta egy sor irást sem kaptam maguktól édes anyuskám? Nem gondolom, hogy nem irnak, de azért kérem, ha tehetik, minél gyakrabban irjanak. Október 4—5-e közti éjjel 1 óra, szerető fia Dezső.

A második levél rövidebb. Október 7-én kelt és ennyi:

Kedves Anyuskám! Sok viszontagság után megint száraz s meleg helyen vagyok, sok a sebesült. Most az egyik elviszi ezt a levelem olyan helyre, a hol fel lehet adni. Sok-sok kézsók szerető Dezsőjük.

(Utban Szerbia belseje felé.)

Aradiak: Szántó Lajos igazgató-tanító, Oprean Péter, a Viktória bank tisztviselője, Moskovitz Mór, Diszler Antal és Náderer János a déli harctér egyik csoportjánál küldött aradiak nevében az Aradi Közlöny-nek küldték a következő levelet:

Szerbia, 1914. évi október 8-án.

Sok-sok mondani valónk volna, de részletes körülményeinkről a kötelesség hűlgtani parancsol. Több mint két hónapja szolgáljuk nemzetünk ügyét, a háború fíradalmait azonban csak azóta viseljük igazán, amióta ellenséges területre léptünk. Egy kis lelkes csapatok, a katonai munkásosztálynak vagyunk az embeerei. Kötelességünk a harcoló katonák fedezetit, védősáncait elkészíteni. Itt a harctéren a munka teljesítése meglehetősen súlyos feladat. A szerb ágyú és puska tüze bennünket is megzavar. Szeptember 19-én reggel 6 órakor keltünk át először a Száván. Ahol elvontunk, minden 50—100 lépésnyire egy-egy elhagyott szerb erődítmény fogadott. Ezek nemcsak a mesteri kéz munkái, de elsősorban a ferrészec által nyújtott védőhelyek voltak. Az előttünk haladt csapatoknak titáni munkát kellett végeznie, hogy a helyről kiverhessék a Janák-komitécsikkal kevert „Timok” ezredeket. Ma már mélyen az ellenségtől hódított területen dolgozunk. A föld, a víz, a levegő a miénk már, de ezen a háború minden borzalma meglátszik. A természettől is vad a vidék s az lépten nyomon magán viseli még volt lakósi kulturáltságát. Vezetőségünk bölcsesége felől itt volt alkalmunk igazán meggyőződni. A hátunk mögött hihetetlen gyorsasággal, szinte varázsszerűleg alakul át a vidék. Ezer és ezer szorgalmas munkásközépíti az utakat, csapolja le a vizeket s tisztogatja a vad bozótjal lepett területeket. Előttünk az ágyú dőrej és puskaropogás szüntelenül, mögöttünk pedig a csöndes, békés munka teremti az áldást. Akik itt együtt vagyunk odahaza, lezsűkebb hazánkban, becsülettel igyekeztünk hivatásunknak megfelelni, helyzetünket ma igazán megértve, a lelkesedés által fokozott erővel teljesítjük hazatitni kötelességünket. Ezt különben megkönnyíti az a körülmény, hogy az élmezőnyünk és az ellátásunk kitűnő. A tábori életet, a szabadban való alvást, dacára annak, hogy az időjárás csak néhány nap óta kedvező, mi a kényeielemhez szokott emberek is aránylag könnyen viseljük. Aggódo léleink nyugodtan várhatják az eseményeket. Lelekesedés, kitűnő ellátás, tökéletes fegyverek s a szeretőből fakadó figyelem biztosítja számunkra a győzelmet. Az események különben gyorsan történnek. A legközelebbi jövő talán meghozza azt a várva-várt döntést, amely bizonyos, hogy mindnyájunkban ujongást fog kelteni.

Bauer Károly kereskedelmi tanácsos aradi bornagykereskedő fia, aki a déli harctéren a szerbek ellen harcoló csapataink sorában küzd, vidám epizódját írja meg a háborúnak és jellemző képet fest arról, hogy magyar bakák az ellenség előtt, a hadjárat és időjárás viszontagságai között sem veszítik el jókedvüket.

— Már teljesen megsoktuk, hogy az ellenség közvetlen közelében éljünk — írja október 5-én kelt levelében. — Nagyszerűen elmulatunk a szerbekkel. Egy hosszú rudra katonaköpenyt és sapkát akasztunk és kidugjuk a sáncból ezt a madárijesztőt. A szerbek azt hiszik, hogy valóságos eleven katona mozog a lövészárokból előbujva és eszaveszett golyózáport küldenek szegény köpeny felé. Mikor már jól kilövéldözték magukat, akkor mésszel fehérre festett póznával mutatjuk nekik — mint a lőtéren gyakorlatnál szokás — hogy hol találják a szegény köpenyegyet és hány lövésük nem talált. Másnap azután újra kezdődik ez a mulatság...

Megujul a német offenziva Franciaországban.

— A belga vereségek hatása a nagy harcra. — A francia szárnyak veszedelme. — A német Antwerpen. —

Távirati tudósítás.

Berlin, október 14.

A menekülő belgák vereséggel.

Rotterdam: Az egész holland határ mentén tegnap heves csaták voltak. A belga hadsereg maradványai Exaervenél, Lisseweegenél és Roesdaelenél kétségbeesett kísérletet tettek, hogy az ellenséget feltartóztassák. Ostendében 40 ezer menekült van. Pénz és segítség nélkül várják, hogy Angliába szállítsák őket. Hatvanezer menekült Brüggebe ment.

Amsterdam. Gent elfoglalásával a németek a legfontosabb belga vasuti gócpontot kerítették hatalmukba. A németek a Courtraittól Selzeateig terjedő vonalon előnyomulnak. Az ellenség kísérlete, hogy a francia főerőhöz áttörjön, meghiúsultnak tekinthető. A német átkarolás azonban automatikusan mind szűkebbre szorul a belga és angol csapatmaradványok körül.

Berlin: A német csapatok, amelyek Brügge ellen nyomultak, már megszállták a várost.

Rosendaalról jelentik: A német csapatok előőrsei már elérték Ostendét. A belgák megkísérelték a támadást, de a németek súlyos veszteséget okozva nekik, visszaverték őket. A belga-angol sereg menekül.

Gent (Sajtóbizottság engedélyével, Táviróda.) Belga-angol csapatot, amely Gentből Brügge felé haladt, németek elérték. Harc folyamatban van.

Négyszáz millió hadisarc.

Koppenhága. Az Aftonbladet levelezője írja: A németek 400 millió márka hadisarcot róttak ki Antwerpenre.

Antwerpen kormányzója.

Metz. (Sajtóbizottság engedélyével, Táviróda.) Bodnhausen vezérőrnagyot, metzi katonai rendőrőrnököt Antwerpen kormányzójává nevezték ki.

A belga kormány — Havreban.

PARIS, október 14. A Havas-ügynökség jelenti Bordeauxból: A belga kormány — cselekvési szabadságának biztosítása céljából — elhatározta, hogy Franciaországba költözik. A hadügyminiszter kivételével már az összes miniszterek délelőtt Ostendéből Havreba utaztak, ahol a francia kormány az elhelyezésükhöz szükséges összes intézkedéseket megtette. A király a hadsereg élén maradt.

Rotterdam zsúfolva van belga menekülőkkel.

Amsterdam, október 14. A rotterdami polgármester felkérte a belga vasutigazgatóságot, hogy ne küldjön több vonatot menekülőkkel Rotterdamba, mert már sok ezerre rug azoknak a száma, akik nem találnak hajlékot Rotterdamban.

Francia jelentés az újabb harcokról.

Páris, október 14. (Román Rt.) A főhadiszállás október 11-én éjjel a következő hivatalos jelentést adta ki:

Az általános helyzet változatlan. I. Bal-szárnyunkon a két lovasság még mindig Lille-

A francia-belga hadszíntéren alig kihat, hogy Antwerpen eleste után az onnan elmenekült angol és belga erőmaradványok huzamos ellentállást legyenek képesek kifejteni. Annál kevésbbé, mert a német elővéd már elérte Ostendét. A franciaországi harctéren a németek Lillenél és Arrasnál igen jól állanak. Lille ma már némi küzdelem után el is foglalták. A centrumban döntés legfeljebb napok múltán várható a legújabb esemény, hogy Soissons mellett erős francia támadás vallott ismét kudarcot.

A belgiumi eseményekkel a francia harctér frontja ismét megnyúlt azaz kilométerrel és most Belfortnál kezdődik, átmegey Toulon és Verdunon, Rheimsen és Lillen és apró megszakításokkal Ostendéig, azaz a belga-holland határig terjed. A francia hadszíntér nyugati frontjába, tehát nem a belgák és angolok, hanem az Antwerpennél felszabadult német csapatok fognak döntően beleszólni. Ha ugyanis a németek elfoglalják Ostendét, ami már csak napok kérdése, megtörténik végre, hogy a francia balszárny abba a veszedelembé kerül, hogy hátával a tengernek szorul. A német jobbszárnyának ez a törekvése nyilvánvaló. Már napok előtt Hazebroucknál vertek meg egy francia lovashadosztályt Lillétől mintegy ötven kilométernyire nyugatra, közel a Calais-esatornához.

Vereség esetén az üldözött francia sereget nemcsak azért fenyegeti katasztrófa, mert a tengernek szorul, ami bizonyítva a legrosszabb teráp szárazföldi katonaság számára, hanem azért is, mivel német csatavonal legszélső balszárnya is erőteljes offenzívát kezdett. Megkezdődött Belfort ostroma, az Antwerpennél felszabadult kétszáz ostromágyú Belfort erődei alatt ontja a romboló tüzet a francia harc-vonal kénytelen lesz pozíciót változtatni, nehogy ha Verdun, Toul és Belfort közel jövőben elesik, vagy ha csak Belfort kapitulál, ki legyen téve egy messziről kanyarodó bekerítésnek.

A franciák már érzik ezt a kénytelen terépváltoztatást a maga a Temps jelentette be tegnap, burkoltan bár, de elég érthetően, hogy Rheims, amely a francia centrumban fekszik, feladják a franciák. E szerint a francia középhadak az erős belforti német offenziva folytán kénytelenek lesznek ugyanast a hadmozdulatot megtenni, amit most az orosz hadsereg tesznek Galiciában. A francia centrum és ezzel talán az offenzív balszárny is lejjebb fog húzódni, ami ugyan még nem jelent győzelmet a németek számára, de a franciáknak félvereséggel egyértelmű, mert ezzel a háboru pusztító borzalmait kénytelenek az országnak eddig érintetlen vidékeire is beengedni.

Berlin, október 14. A németek a belga-angol csapatokat katasztrófával (Antwerpen és Gent kitétele) az Antwerpen melletti megerősített állásokba visszaverték.

Amsterdam, október 14. A Telegraaf jelenti tegnap esti kelteket Salento megszállása rendben történt, csak este lőttek egyes emberekre, akik a vasuti vonal mentén sompolyogtak.

A németek Gentbe katonasereg hangjai mellett vonultak be, miután az utolsó angol csapatok is elhagyták a várost. Rögön elfoglalták a városházát, a postahivatalát, az állomásokat és a postatakarékpénztárt és a francia és angol lobogók helyébe, a németek tűzték ki. Proklamációt tettek közzé, amelyben mindenkinek megadták azt a jogot, hogy hétfőn és kedden elhagyja várost. Később nem adnak engedelmet a távozásra. Sok száz belga költözött ki a városból.

Labassé környékén operál. A csaták folytatódhatnak Lens környékén Arras, Chaulmes, Roye és Lacigne vonalán. II. A közepén az Oise és Meuse között eddig csak apróbb részletcsatákról érkezett jelentés. III. Jobbszárnyunkon Weuwbren az egész fronton megkezdődött és folyik a tüzérharc. A helyzett Lotharingiában a Vogézekben, valamint Elzászban is még mindig ugyanaz. (Pol. Hir.)

Dreyfus megsebesült.

Róma, október 14. A „Giornale d'Italia” jelenti Párisból, hogy Dreyfus Alfréd őrnagy — a hírhedt pör Dreyfusa — a legutóbbi harcokban súlyosan megsebesült.

Békés szándéku az orosz flotta.

Frankfurt. A Frankfurter Zeitung Konstantinápolyból arról értesül, hogy az orosz nagykövet kijelentette, hogy a fekete tengeri orosz flotta szigorú parancsot kapott: kerüljön minden érintkezést török hadihajókkal és kerüljön minden akciót, melyet Törökország ellenségesen értelmezhetne.

Nem sülyedt el német tengeralatt járó.

Berlin. (Sajtóbizottság engedélyével, Táviróda.) Az a pstervári hír, hogy a Pallada orosz cirkáló elsüllyesztésénél két német tengeralattjáró is elsüllyedt, valótlán.

GYÁSZROVAT.

Halálozások. Fried Lipótné 60 éves korában Aradon meghalt. Az elhunytban Radó Gyula aradi nagykereskedő édes anyját gyászolja. A tanstes e hó 15-én, esütörtökön délelőtt fél 11 órakor lesz a Bathány-utca 17. sz. gyászszobából. — Diamant Jónó aradi ismeri iparost súlyos csapás érte. Neje életének 27 ik évében ma délelőtt elhunyt. Temetése folyó hó 15-én esütörtökön délután 3 órakor lesz az izr. temető halottas házából.

Naptárhirdetőink

szives figyelmébe.

Az Aradi Közlöny kiadóhivatala az előbbi évekhez hasonlóan az idén is díszesen illusztrált naptárt ad ki. Arra kérjük t. hirdetőinket, hogy feladni szándékolt hirdetésüket — annak megfelelő helyen való elhelyezése érdekében — ideje korán hozzánk juttatni sziveskedjenek.

Vártüzereink dicsősége.

(Tizenkilenc nap alatt két eredményes várostrom.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, október 14.

Éveken át folyt vita arról, hogy vajjon a támadásra, vagy a védelemre szolgáló fegyverek lesznek-e fölényben egy eljövendő háborúban. A vitát a világháború rövidesen eldöntötte és bebizonyította, hogy a támadás az, amelynek fegyverei a tökéletességig fokozhatók. Érdekos, hogy Németország és az osztrák-magyar monarchia egymástól önállóan, olyan ágyukat építettek, amelyeknek semmilyen vár sem áll ellen. Németország 42-esekinek konstruálásánál bizonyára csak arra gondolhatott, hogy egykor Franciaország ellen kell hadat viselnie. Tekintettel erre a harctérre, valamint a fejlett vasuti közlekedésre, egy igen nehéz és vasuti szállításon alapuló ágyút készítettek, de már számítottak jó előre azzal, hogy az ágyu szerelésével sok időt kell majd eltölteni.

Más viszonyok voltak irányadók a mi hadvezetőségünk számításainál. A mi általunk megtámadandó várak felé ritka vasuti hálózat vezet, valamennyi az ellenség földjén áll, úgy hogy olyan támadó ágyukat kellett építeni, amelyek teljesen függetlenek a vasuttól és amelyek minden uton továbbíthatók. Ezért döntöttek a motoros mellett, eme nehéz ágyuk automobilal leendő szállítása mellett.

A próbák arra az eredményre vezettek, hogy legfeljebb 30,5 centiméteres cső az, amely az említett viszonyoknak megfelel. A hadvezetőség a Skoda-gyárban készítette az ágyukat. A kis kalibert, a löveg súlyának, a kezdősebességnek és a beesési magasságnak fokozásával kellett kontrakároznia, hogy a löveg átütő erejének a legerősebb betonfal se állhasson ellent.

A próbák szorgalmasan folytak és olyan beton tárgyakra lőttek, amelyeket a legmodernebb várépítésekben használnak. A végeredmény az volt, hogy a legerősebb betonfalat is átütötte a löveg, tehát a támadó fegyver legyőzte a védelmi eszközt.

A motoros ágyu sikereit a német hadvezetőség, amely már békében is szoros egyetértésben állott, ami hadvezetőségünkkel, ismerle és nem lephet meg senkit, ha a német kormány mindjárt a háború elején súlyt helyezett arra, hogy néhány motorűregünk közreműködjen a francia várak megvívásában.

A 30,5 centiméteres mozsár 385 kilogrammos bombát lő ki és 100 lóerőjű autóval szállítják. Az autóhoz három mellékkocsi van kapcsolva, amelyen a cső, a lafetta és az ágyazást viszik. A mozsár úgy van szerkesztve, hogy igen gyorsan szerelhető fel és megérkezés után 40-50 perc múlva már löni lehet vele. A gyors szerelés következtében a gyors leszerelés is lehetséges úgy, hogy az állás változtatás könnyű és beágyazás nélkül, akár az uttestről is lehet löni. A mozsarat, mert nem nagy, mindenütt jól el lehet rejteni és az ellenség nehezen találja meg és nehezen tüzelhet rá.

Akik ismerték az ágyut, azokat nem lepte meg annak sikerei Namurnál, Givetnél és Maubeugenél. A 42-esek a vasuttal könnyen megközelíthető Lüttichnél játszva dolgozik, míg a nehezebben hozzáférhető Givetnél és Maubeugenél egyedül a mi motoros batteriánk végezték el a munkát. Ugy a 42-esek, mint a 30,5 centiméteres mozsarak együttesen nagyszerű munkát végeztek ebben a háborúban és lehetővé tették, hogy a németek gyorsan nyomuljanak elő Franciaországban. A mi motoro-

saink tüzéségünknek biztosítják ezt az elsősegét, amely eddig is az övé volt.

A motorosaink például rögtön a kiwaggonozás után két batteriával augusztus 20-án 30 kilométert, másnap 20 kilométert meneteltek és harmadnap megkezdték Namur északi erődje ellen a tüzelést. Három napi bombázás után Namur elesett. Innen azonnal 60 kilométeres mars után augusztus 29-én megkezdték az ütegük Maubeuge ostromát és a vár szeptember 9-én elesett. Megjegyzendő, hogy mindkét helyen aránylag igen kevés löveget használtak el, ami azt bizonyítja, hogy vártüzéségünk, nagyszerűen és kitűnően szolgálja ki az ágyuit. Tizenkilenc nap alatt két várost ejtettek el, ami az ágyu tökéletes hatását és mozgékonyágát szerencsésen egyesíti.

Antwerpen ostrománál is nagyszerűen viselkedtek motoros ágyuink. Német lapok tudósítói, akik jelen voltak az ostromnál, azt írják, maguk a német tüzértisztek ismerték el, hogy a mieink pompásan lönek és mesés, milyen biztos a találásuk. Antwerpen legkeletibb erődjének páncéltornyát az első lövéssel átütötték. Az acéltető vastagsága egy rőf volt. A löveg, mint az izzó pokol futott végig, le egész a lösszer raktárig, annak acélajtáját mint a kártyalapot tépte széjjel. A kazamatában lévő védősereget a légnyomás a falhoz vágta. A Berliner Tageblatt tudósítója azt írja, hogy jökekövük a vártüzerek. Egyikük az első gránátra, amelyet belőttek Antwerpenbe, ezt írta krétával: *szívélyes üdvözzel.*

Princip büszke

a gyilkosságra.

(A trónörökös-pár gyilkosainak vallomása.

— A tárgyalás harmadik napja.)

Tavirai tudósítójától.

Szerajevó, október 15.

A trónörökös-pár gyilkosainak bűnpörét ma folytatólag tárgyalta a szerajevói főtörvényszék. Ma fejezték be a bombavető Cabrinovic kihallgatását. Utána a gyilkosság végrehajtója Princip lépett a bírák elé és tett hosszadalmas vallomást.

Cabrinovic az antikatólikus.

Már jelentettük, hogy Cabrinovic védője aziránt érdeklődött, hogy a bombavető szabadkőműves-e, de a merénylő nem adott választ.

Premuzics dr. védő újabb kérdésére Cabrinovic azt válaszolta, hogy Ferenc Ferdinán trónörökös meggyőződéses katolikus és ezért ki nem állhatta, de ez a körülmény nem volt a vezérlő motívum a merénylet elhatározásához és végrehajtásához. Cabrinovic a merénylet végrehajtásának elhatározása után ugyan hallotta, hogy Ciganovic és Tankosics szabadkőművesek, de Cabrinovic sehogy sem tudja ennek a szabadkőműveseknek fogalmát közelebről meghatározni. Az ő fogalmai szerint a szabadkőművesség meg egyezik az anarchizmussal abban, hogy mindkét tőnek az államfők megsemmisítése van a programjában.

Cabrinovic számára a merénylet a'apja az a meggyőződés volt, amely valamennyi szerb egyetértését tüzte ki célul az osztrák-magyar monarchia szerblakta tartományainak kihasításával, ennek az eszmének a trónörökös utjában állott és ezért meg kell semmisíteni.

A Narodna Obrana nevu szerb nemzeti egyesület Cabrinovic tudomása szerint a szerbek egyetértését a ferradalom utján tüzte ki céljául. Ugyan így a Mladost nevu belgrádi diákegyesület is ezt a célt tartotta szem előtt és Ausztria-Magyarországgal való háború utján akarta azt keresztüll vinni.

Tudomása volt róla, hogy Boszniában is forradalmi szervezetek vannak, amelyek Szerbiával való háború esetén Szerbia javára forradalmi ki-törést kéznek elő Boszniában.

Cabrinovic végül kijelentette: *Sajnálja, hogy a merényletbe belebocsátkozott és pedig a merénylet most látható rettenetes következményei miatt.* Ha ezeket előre látta volna, inkább önmagát tette volna tönkre a bombával.

Cabrinovic ezután elmondta, hogy társaival Milosevics Bozsót Sabácban föl akarta keresni, hogy tőle pénzt kapjon. Milosevics Bozsót ugyan nem ismerték, de tudták, hogy bizalmi embere a Narodna Obrának és ezért remélték, hogy tőle pénzt kapnak. Milosevics Bozsót azonban nem találták otthon.

A gyilkos vallomása.

A förtelmes bűnét láthatóan megbánt bombavetővel ellentétben Princip Gavriilo, a trónörökös-pár gyilkosa fennhéjázóan és öntelten beszélt gonosztettéről, amelyet — úgy mondta — nem bánt meg. Nem gonosztévő, mert csak a rossz elhárítására törekedett. Hohenberg hercegnőt nem akarta megölni, az csak véletlenül történt.

Elmondta azután, hogy négy évvel ezelőtt hagyta el a tuzlai gimnáziumot és azóta a belgrádi gimnáziumba járt. Abban a körben, amelyben itt mozgott, a szerb radikális nacionalista iránynak lett föltétlen híve. Gyűlölte Ausztriát, mert csak rosszat várt a délszlávok részére Ausztriától. Ezért határozta el Cabrinoviccsal és később Grabezzel egyetemben, hogy megöli Ferenc Ferdinánd trónörökös, mert őt tartotta a szerb egyesülés eszméje és a délszlávoknak szerb fenhatóság alatti egyesítése legnagyobb ellenségének.

Az elnök kérdésére határozottan tagadja, hogy szabadkőműves lenne. Nézete szerint Szerbiának az a missziója, hogy Boszniát és Herzegovinát elszakítsa Ausztriától és így gondolkodik minden becsületes szerb. Ez az eszme és nem a szabadkőműves elvek készítették őt arra, hogy a merényletet elkövesse.

Vallomása szerint valótlán, mintha a szerb hivatalos körök bármiféle támogatásban részesítették volna, még sem tudja magyarázatát adni annak, miképen támogatták ezek a körök fegyverrel és pénzzel. Azt beismeri Princip, hogy Milienek Belgrádból május elsején azt írta, hogy: „... a trónörökös ellen Szerajevóban merényletet fognak elkövetni” és hogy ő (Princip) be fogja szerezni a fegyvereket. Milie pedig igyekezett Szerajevóban megnyerni ennek az eszmének a többiekét.

Vallomása további részében részletesen elmondta a merénylet előkészületeit Ciganovic közvetítést a merénylők és Tankosic őrnagy között. A bombákat és a fegyvereket Ciganovic hozta, megmagyarázta, hogy kell velük bánni. Tankosic őrnagnál csak Grabez járt. Princip 160 dinárt kapott Ciganovicától és Grabezzel együtt a belgrádi katonai lövöldöző közlemben levő kis erdőben tanult célbalőni. Bucuzáskor Ciganovic ciankálit adott át nekik és lelkükre kötötte, hogy a merénylet után mérgezzék meg magukat.

Be is vettem a mérget merénylet után, de nem tudtam lenyelni.

A Narodna Obránáról csak annyit tud, hogy szerb nemzeti egyesület. Ciganovicról hallotta, hogy komitácsi-vezér és így a Narodna szolgálatában is állott. Ciganovic ajánlásával mentek Popovic őrnaghoz Lozniciába. Az őrnagy újabb ajánlólevelet adott a lozniciai határrendőrség kapitányához, aki viszont egy szerb pénzügyőrhez utasította őket. Princip és Grabez ennek segítségével jutottak át a Drinán az Isakovica Ada szigetre. Cabrinovic Grabez boszniai utlevélével és a lozniciai határőrség kapitányának ajánló soraival Kis-Zvornikba ment. Övatosságából váltak külön.

Este jelentik Szerajevóból: Princip kihallgatását befejezték. Elmondotta összeköttetését Narodnával. Ismertette a merénylet részleteit. Tudomása volt róla, hogy pénz, revolverek, Tankosics őrnagytól valók. Ezután Grabezt hallgatták ki, aki vallomásában Ciganovicot tartja főbűnösnek. Ő szerezte a fegyvereket és vezette hármukat Tankosicshoz.

Drágán káplár látogatóban a századosánál.

(A század atyja. — A varázs sip. — Lingurár dobos füle.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, október 14.

Egy beteg katonatiszt ágya mellett ülök. Az ágy lábánál egy tiszteletet parancsoló matróna, az édesanyja és jóságos lelkű felesége, körülöttük három édes jószág, három gyönyörű gyermek.

A katonatiszt, az aradi előkelő társaságnak egyik legnépszerűbb alakja, katonáinak apja és bálványa, nedves szemekkel meséli épen, hogy egy falut miként lőttek az oroszok, miként gyújtottak fel a gránátok egy házát, amelyben két sebesültünk aztán benn is égett. Mindnyájan meghatottsággal hallgatják a tisztelet leírását és mindnyájunkat erősen megfog a jelenet borzalmas fenségessége.

— Vendég érkezett — jelentik.

— Bocssásák be — rendelkezik a háziasszony.

Mankószéri botra támaszkodva lépdél be egy magas termetű, szélesvállú, csukaszürke uniformisba öltözött sebesült tizedes. Megáll az ajtóban, tétovázik, hogy belépjen-e. Ránéz fáradt szemével az ágyban fekvő kapitányra.

— Drágán, te még élsz? szól örömpesve a beteg tisztelet és nyújtja kezét a beteg — bajtárs felé.

— Élek, jószágos kapitány uram — feleli románul és könyök gyűlnek a szemébe. Az öröm odaszegézi a helyhez, mert a szeméit, a melyek a boldogságtól csillognak, nem tudja levenni uráról, parancsolójáról.

— Gyere közelebb ülj le, biztatja a tisztelet a mozdulataiban datábos embert, aki sántán messze utról jött el, mert azt hallotta, hogy a kapitány, akit ő oly kimondhatatlanul szeret, beteg lett a haremezón.

Drágán káplár, ahogy meghallotta a hírt, jött a vizitre. A bakkanása még most is rongyos, amint a faluban, ott annál az égő háznál, ahol a mi két katonánk bentégett — de hál isten a nagyobb tömeget kimentették, mint az Aradi Közlöny megírta — a srápnell a lábáról leütötte. Rongyos bakkanásban jött, hogy elmondja a kapitányának, hogy akiket legjobban szeretett a században, már nincsenek. Meghalt a Lingurár, a hűséges dobos, aki freiterséggel felvitte. Meghalt Dömötör László a kadét ur maga kötözte be a fejét, amikor egy srápnell leszakított belőle egy karát. Meghalt ez, meghalt amaz, Prágában és máshol a monarchia messze fekvő kórházaiba.

A kapitány könyves szemekkel hallgatja Drágán káplár elbeszélését, aki sok apró remniszcenciát elevenít fel a szörnyűséges eseményekből, amelyeket a háziezredben az ő századja végig küzdött.

— Nagyon szerettük mi ott egymást, — mondja a derék káplár nekünk hallgatónak — de legjobban a kapitányunkat. Akármilyen messze voltunk szétszórva, szétverve, ha meghallottuk a kapitány ur széphangu sípját összejöttünk, összetalálkoztunk. Ugyan kapitány ur kérem alásan megvan-e a szirána?

— Odaadtam a főhadnagy urnak — felelte a százados.

— Hála isten akkor együtt marad a század. Drágán káplár valósággal megkönnyebült, köszönt és jó egészséget kívánva távozott.

Naponta jönnek ilyen látogatók. Beteg és gyógyuló katonák a háziezredből, akik mint az apjukat szeretik a századost.

Ő pedig beszél nekünk tovább nagy szeretettel szép századáról, amelyben csupa derék, önfeláldozó fiu van, akik mennek előre és mindig előre.

Elmondja, hogy mennyit szenvedtek a ruszsofil árulók miatt, akiket eleinte nem ismertek fel. A háboru elején nem tűnt fel, hogy ahol a mieink megjelentek, ott mindig találtak egy rendkívül tisztán öltözött rutén parasztot, akinek csillogó fehérségű ruhája meglepő volt, de senki sem tulajdonított neki különöset. Később rájöttek, hogy ez a fehér ruha messzire ellátzott és pontos megjelölője volt a mieink jelenlétének. Csakhamar végét vetettek ennek az árulási módnak is. A bakának megmondták, hogy ezek a gazemberek miért vannak tiszta ünneplőbe öltözve. Amikor aztán véletlenül elsült valahol egy manlicher fegyver, a kém is eltűnt a láthatárról. A ruszsofil parasztok megtették azt is, hogy egy éjjeli rohamban elfoglalt faluban a bevonult katonáinknak azt mondták, hogy az oroszok bevonultak a falu előtt fekvő erdőbe és ajánlkoztak, hogy elvezetik oda az erdő megszállására kijelölt századot. Egyik bakának jó füle meghallotta, hogy valahol lovak dobognak. Bementek néhány házba és egyik istállóban kozák lovakat találtak, az istálló szénájában pedig elrejtőzött kozákokat. Majdnem minden házban rejtőzött orosz katona, akik a mieink szuronyaink láttára most már megadták magukat, de ha nincs olyan jó füle a bakának, sikerül a gaz árulás és az elrejtett ellenség hátba támadja a századot.

Ez a jó füle baka volt a szegény Lingurár, aki civil életben muzsikus volt Kovásziba.

H I R E K.

Ezredesi rang a hősiességért.

(Két alezredes soronkívüli előléptetése.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, október 14.

A hivatalos lap mai száma közli, hogy a király Róth Mihály alezredest a 93. sz. gyalogezredben és Tisza-Béni Hellebronth Gusztáv alezredest a 60. sz. gyalogezredben rangsoron kívül ezredesekké léptette elő hősiessége és mindent elszóró magatartásukért a tulnyomó számú erősen elszánt ellenség ellen hatszoros rohammal, ami által döntően fontos helyzet birtokbavétele vált lehetségessé.

A kitüntetettek közül Hellebronth ezredes Joannovich Sándor temesi kormánybiztos sógora, akinek hősiességét egyik katonája így beszélte el:

— Zvornikban állomásoztunk. Kisasszony napján jött a parancs, hogy tűzbe megyünk. Felfejlődöttünk a Drina partján, jobbról is, balról is komáromi és somogyi fiúk voltak mellettünk. A mi századunkból átküldtek nyolcvan embert a terep kikémlése végett. Minden baj nélkül kelt át a nyolcvan katona a folyón, de egyszerre jelzést kaptunk a tulsó partról: körülkerítették őket a rációk. Kiadták a parancsot, mindenki előre át a folyón. Somogyiakkal és komáromiakkal együtt mentük át és nem sok kárt tettek bennünk a szerb tüzerek. A tulsó parton mi, egriek, is hamarosan beástuk magunkat és onnan tüzeltünk az ellenségre. Ekkor már csak úgy zuhogott ránk a golyó meg a srápnell. És Hellebronth Gusztáv alezredes mindig ott állott a hátunk mögött:

— Csak bátran fiúk! Vigyázzatok, hogy célt találjatok! Ne féljétek, hisz itt vagyok veletek!

Ilyen szavakkal biztatott bennünket és de, hogy is ment volna fa mellé vagy kőszikla mögé. Kiabáltunk rá, kértük, könyörögtünk hozzá:

— Alezredes ur, tessék a fedezékbe jönni!

— Fiaim, csak ti legyetek biztonságban! Velem ne törődjétek!

És mintha bűvös ruha lett volna rajta, nem fogta a golyó. Fedezékről-fedezékre mentünk előre. Egyszerre csak nagy erővel jöttek a szerbek. Az alezredes intett a kúrósoknak, mire minden században megharsant a trombita és peregtek a dobok: Rohamra! Előre!

Hellebronth alezredes villogtatta előlünk a kardját, ő vezetett bennünket rohamra és eldőlt az ütközet sorsa.

— A bajor király betegsége. Münchenből jelentik: Lajos királyt vállán daganat miatt megoperálták. Gyógyulása — ha komplikációk nem állnak be — rövid idő alatt bekövetkezik.

— Belgrádból menekült aradiak. Több ször megemlékezett az Aradi Közlöny arról, hogy Schattelesz József aradi fakereskedőnek két nővére, aki évek óta Belgrádban lakik, a háboru kitörésének kezdetétől semmi hírt nem adott hol és hogyanól. Schatteleszék már mindent megkíséreltek, hogy a szerb fővárosban élő rokonuk sorsáról megtudjanak valamit, míg végre szeptember végéről keltezett levelet kaptak az eltűnt belgrádi rokonoktól. A levél Turnseverinből, románföldről érkezett és az oda- menekültek elmondják, benne, hogy Belgrádból tíz nappal a háboru kitörése után Szerbia belsejébe húzódtak vissza és ott éltek egy pár hétig. Belgrádból azért menekült el a lakosság, mert a vízvezeték elpusztult, víz nélkül maradtak és a mi bombázásunk is aggodalomba ejtett sokakat. Szerbia belsejében minden bántódás nélkül éltek, utazgattak, amíg végre átjuthattak a határon. — A levél írói azt is jelzik, hogy tapasztalataikat igazában csak előszóval mondhatják majd el.

— Hogyan lehet kis csomagot küldeni katonáknak? A tábori postaforgalomban a csomagok feladását bizonytalan ideig megszüntették. Alkalmat kívánván adni a közönségnek arra, hogy kisebb tárgyakat a táborban lévő katonáknak elküldhessenek, az aradi postafőnökség felhívja a figyelmét arra, hogy *áru mintaként, 350 gramm súlyhatárig, kisebb ruházati és nem romló élelmi cikkeket* (érmelégítő, hősapka, csokoládé cukorka, cigaretta) küldhetnek a harcoló sereghez is a katonáknak. Ezek a küldemények azonban rendezes postai bérmentesítési kötelezettség alá esnek.

— Adományok. A hadbavonultak itthon maradt családtagjai részére a polgármesteri hivatalba adakoztak: Ujlaki Péterné 10 K, Szoboda Nándor 1 K 68 fill., Czeiler Emil és Stefánia 100 K, Rutkovszky Ferenc alkalmazottai (7-szer) 12 K, id. Gyarmati Mihály 5 K, Kardos Dina Eszter 20 K.

— A megszóktetett tengeralattjáró. Romából jelentik: Guarnien képviselő a Kamarában interpellációt jegyzett be Balloni tartalékos tisztelet ügyében, aki az orosz tengeralattjárót a peziai hajógyárból megszóktette. A tengerészeti miniszter válaszában a szóktetés egész ügyére kiterjeszkedik.

— A kereskedő tanonciskolában ezennel — az ünnepnapok kivételével — csak minden hétfőn, csütörtökön és pénteken délután 4 órakor lehet beiratkozni.

Nyilatkozat.

Főosztály a mi királyi dohány- és szivar különlegességi árucikkekben.

Tisztelettel tudatom a cigarettázó urakkal, hogy a Fiume—Triesti gyár a háboru által okozott nehéz viszonyokra való tekintettel a szivarkahüvely árát **50** fillérre szálítottta le, a könyvecskés szivarkapapír árát pedig 10 fillérrel! Azon felül forgalomba hozott egy 4 filléres csomagolású papírt Modliano specialité név alatt. Halász Ferenc, a Modliano Fiume—Triesti gyár vezérképviselője.

9273

— Hol van az olcsóbb kötőpamut? (Panaszos levél.) Női irással kaptuk ezt. Mintán nem én vagyok az egyedüli panaszos, hanem a város hölgyei körében sűrűn hallottam az elégedetlenség hangját, indítva érzem magam az igen tisztelt Szerkesztő urhoz fordulni és a következő panaszunknak b. lapjában való közzétételét kérni:

A város miatt akár meg is fagyhatnak szegény katonáink! Vagy egy hónappal ezelőtt az újságokban hirdetés jelent meg, hogy a városnál jutányosabb áru pamutot lehet rendelni. Sietett is mindenki és rendeltek kisebb-nagyobb mennyiséget. És most következett a várás korszaka a pamut megérkezésére. A várás, mely még mindig tart, a várás, mely még tartani fog (van rá kilátásunk). A hölgyek, kiket valóságos „kötő-láz” fogott el, kénytelenek megállítani az útjából és tíz újból álló kötő-gépet — és most várunk. Tavaszra esetleg, mikorra — remélni akarom — vége lesz a háborúnak — talán majd megérkezik a város pamutja. Addig aztán mi várunk a pamutra, a katonák várnak a hősapkákra — éppen csak hogy a tél nem akar várni!

— Szántalpak szállítása a hadseregnek. Az aradi Kereskedelmi és Iparkamara ezton is felhívja azokat az iparosokat, akik a hadsereg számára szántalpakot óhajtanának szállítani, erre irányuló szándékukat a kamaránál haladéktalanul jelentseék be. A szántalpak mintáját megkaphatják.

— Köszönetnyilvánítás. Auer Adolfné ravatalára szánt koszoru megváltására Szabó Albert és neje 20 koronát, Korlács Miksa dr. és neje 15 koronát adományozott az aradi izr. nőegyletnek, mely nemesszivü adományokért köszönetet mond az elnökség.

— Cocus, bőr és vas lábtörölők legolcsóbban Hegedüs Gyula cégnél Arad, Andrássy-tér 16. 1921

— A szülők az iskola-beiratás alkalmával ne mulasszák el Fischer Simon Nagy Áruházát Arad, Szabadság-tér 12. sz. alatt felkeresni, ahol az internátus által előirt összes szükségletek iskolás gyermekek részére legnagyobb választékban és a legolcsóbb árban beszerezhetők. Különös nagy raktár van iskolatáskák, fehérnemű, kalapok, sapkák, esernyők, nyakkendők, harisnyák és még ezerféle cikkekben. 1929

— Nyomtatvány-rendelők b. figyelmébe: Nyomtatványokat a rendkívüli állapotok dacára — egyelőre még — zavartalanul szállítunk. A leggyorsabbtól a legbiztosabbig mindennemű nyomdai és könyvkötészeti munkát vállalunk áremelés nélkül a legrövidebb időn belül elkészít. Az Aradi Nyomda Részvénytársaság. Aradi osanádi egyesült vasutak palotájában.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1914. évi október 15-én:

A) Bérlet. A Bérlet.

Itt először:

E l ő r e .

Látványos alkalmi énekes színdarab 5 képben. Írta: Gábor Ander. Rendező: Deit Lajos.

Kezdete este 1/2 8 órakor.

Felolós szerkesztő:

Rudnyánczky Endre.

Magyar királyi államvasutak.

Menetrend.

Ervényes 1914. szeptember 10-től.

Aradról Budapestre indul:

Gyorsvonat reggel 8:20
Személyvonat délelőtt . . . 11:42
Személyvonat este 9:39
Személyvonat reggel 5:00

Aradról Budapestre érkezik:

Gyorsvonat délben 1:25
Személyvonat este 7:25
Személyvonat reggel 5:45
Személyvonat délben 12:30

Budapestről Aradra indul:

Gyorsvonat délután 2:10
Személyvonat reggel 7:00
Személyvonat este 9:30
Személyvonat délben 1:30

Budapestről Aradra érkezik:

Gyorsvonat este 6:50
Személyvonat délután 8:00
Személyvonat reggel 5:07
Személyvonat este 9:00

Békéscsabáról Nagyváradra ind:

Személyvonat reggel 6:49
Személyvonat délben 1:34
Személyvonat délután 5:56
Személyvonat reggel 4:33

Nagyváradról Békéscsabára ind:

Személyvonat reggel 6:00
Személyvonat délelőtt . . . 10:10
Személyvonat délután 4:40
Személyvonat este 7:52

A szépségápolás titka a használandó szépítő szerek helyes megválasztása! Ime ez az oka miért oly kedvelt

Rozsnyay Serail arckenőcse
Rozsnyay Serail krémje.

Mindkettő kipróbált jó hatású készítmény. 1 tégely kenőcs 1 korona 40 fillér. 1 tégely krém 1 korona

Szines arcpороk!!!

Próbadoboz 50 fillér! Kék, zöld, lila, testszin, sárga, barna Színházi vagy este kávéházi világításnál osodás hatásu.

Kapható: 1845

Rozsnyay Mátyás gyógyszer-tárában Arad, Szabadság-tér.

Ovakodjunk a fertőzésektől.

Az utca pora telve fertőző anyagokkal, a különféle betegségeket okozó csirékkal minők a tüdővész, a merengőres, a lépfene, a difteria a hagymáz stb. sporái. A mindennapi érintkezésben kivagyunk téve annak, hogy a különféle betegségeket okozó fertőző anyagokat kezünkön, orrunk nyákhártyájában haza hordjuk s azzal magunkat, s családunkat megfertőztetjük. Tudjuk, hogy a betegségek zömét bacteriumok okozzák s hogy az emberi körök alatt az apró paraziták egész gyűjteménye tanyáz. Mind eme fertőzések ellen védekezhünk ha kezünket, arcunkat, orrunk nyákhártyáit naponta egy-kétszer **Szent Imre szappannal** vagy **Carboform szappannal** megmossuk.

Szent Imre szappan ára 70 fillér,
a Carboform szappan ára 40 fillér.

Ez utóbbit különös figyelmébe ajánljuk a szülőknek, tanítóknak, tanároknak, iskolák, ovodák, internátusok, hivatalok, kórházak vezetőségének. El szappan olcsóságánál fogva lehetővé teszi minden embernek, hogy magát és családját fertőzések ellen megóvja. Nagyobb vételeknél engedményeket adunk.

Dr. Földes és Hehs

pipere szappan és vegyészeti gyára **ARAD.**
Raktárak létesítése folyamatban.

Aradon, Földes K. és Hehs Vilmos
gyógyszertára.

Értesítés!

5242

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy Aradon, Weitzer János-utca 11. szám alatt (Kintzig-házban) **liszt és terménykereskedést nyitottam.** Üzletemben a legjobb minőségű liszt, só, korpa, dara, tarhonya, lencse, rizs, hüvelyes vetemények, jó házi kenyér, sütemény, stb. pontos kiszolgálás mellett, jutányos árért kapható. Midőn a nagyérdemű közönség b. pártfogásába ajánlva magamat, minden körülmények között arra törekszem, hogy a nagyérdemű vevőköröm teljes megelégedését és b. pártfogását mindenkor kiérdemeljem. Szíves pártfogást kér

Rác Bálint liszt- és terménykereskedése, Weitzer János-u. 11. sz. (Kintzig-ház.)

**Költözők
figyelmébe!**

Villamos világítási berendezéseket csillárokkal együtt, kedvező feltételek mellett szerel és szállít 3361

Koch Dániel

Arad, Deák Ferenc-utca 42. sz.

Sengyel Gyula,

műlakatos,

épület és vasszerkezeti műhelye

ARAD,

Deák Ferenc-utca 38.

4384

Tanulók felvételnek.

Ablakredők

Valódi amerikai önműködő ablakredőnyök gyári raktára.

Gyermekkoscsik

nagy választékban.

Zimmermann Ignác

norinbergi, díszmű- és játékkáru üzletében 1861

Arad, Szabadságtér 21.

Ajánlok

katona, tábori, deák, sodrony és kárpított vaságyakat, vasmosdókat, éjjeli szekrényeket, gyermekágyat, és koscsikat, sodrony ágybetéteket, és nyugágyakat, ruganyos és kárpított madracokat, divánokat, afrik és lószőr madracokat, réz és félréz ágyakat, réz mosdók és réz éjjeli szekrényeket. Egész háló szoba, szálloda, kávéház, kórház és intézetek berendezését, ruha állványokat, fa- és széntartókat, lábtörőket, levarolt szalmazsákok, kocsik ülészek, rézkarnisok, szoba klozet és bidet, vasútház, egy berakott sparhet, homok hordó mészáros és hentes kis stráfkocsi, és kézi kocsi.

Garai Károlynál

Józsefherceg ut 11. szám, Karolina utca sarkán lévő butor üzletben. 5287

Értesítés.

Van szerencsém a n. é. hölgyközönség b. tudomására hozni, hogy Bécsben szerzett több évi gyakorlat után f. hó 15-től kezdve

elvállalok házban és házönkivül manikűrözést, pedikűrözést, fésülést havonta 3 koronáért és mindenkinek, akinek orvosi rendeletre masszázásra szüksége van, az orvosi előírás szerint masszázst is végzek. 5272

Az igen tisztelt hölgyközönség szíves pártfogását kéri tisztelettel

Özv. Árvay Hugóné

Szabadságtér 5. sz. (földszint.)

**Dearling for
Gentlemen**

világhírű

Szivarkahüvely

sterilizált anfinikotin vattával. Minden dobozban 120 darab.

Ujdonság!

Kapható:

ARADON

a különlegességi dohánytőzsdében. 2171

**Üzlet- és műhely-
áthelyezés!**

A nagyérdemű közönség szíves tudomására adom, hogy a Hunyadi-utca 3. szám alatt volt 3300

férfi- női és gyermekcipő raktáramat és műhelyemet Weitzer János-utca sarkán (volt Templom-utca)

lévő házban, a főpostával szemben helyeztem át. Üzletem teljesen meg van nagyobbítva s állandóan saját műhelyemben készült elismert legjobb minőségű cipők kaphatók jutányos árért. Megrendelések és javítások pontosan elkészülnek.

További szíves pártfogást kér:

GARA MIKLOS.

ÉRTESÍTÉS.

Van szerencsém a n. é. közönség és utazó urak szíves figyelmébe ajánlani

Battonyán

a község háza épületben lévő modernül berendezett

szállodámat,

melyben 10 kifogástalan tiszta utcai szoba van és kitűnő konyhám, hol izletes ételek és friss italok kaphatók. Szíves pártfogást kér 5208

Miklós György,

szálloda és vendéglő tulajdonos.

Tüzifa

4375

bükk I., II., III. és dorong, cser hasáb és dorong kapható vagononkinti vételnél **Körösvölgyi Pália-karaktár Andrásy tér 5. Telefon 651.**

Veszek

Legmagasabb árban aranyat,

szüstöt, gyémánt- és briliánt ékszertárgyakat

Deutsch Izidor

ékszerész

Weitzer J.-utca, Minorita-palota

Telefon 438. szám. 2038

Legnagyobb**fűtőanyag****megtakarítás!**

A városi mérnöki hivatalban ki-próbált

kettős fűtőkályhák és kettős füstcsövekkel érhető el.

Megállapított ugyanis, hogy ezen kályhák és füstcsövek használatánál a fűtőanyag fele megtakarítható.

Patent a.

Kettős füstcsövek állandóan raktáron vannak és igen olcsók. — 2. sz. (kis szobára) 6 korona. 3. sz. 8 korona. 6. sz. 20 korona. Egyedül 1121

Hönig Ottó

M. kir. szabadalmazott szivattyú készítőnél

Arad, Rákóczi-utca 27.

Tek. Hönig Ottó urnak, Arad.

Szívesen igazoljuk, hogy az ön által szállított kettős kályhacső igen jó. Mindenkinek ajánlhatjuk. Strengár Demján Száva, az aradi szociáldemokrata párt titkára.

Telefon 987.

Telefon 987.

Aradi kőszén és kokszt forgalmi vállalat.

Tisztelettel értesítjük a t. fogyasztó közönséget, hogy a téli szükséglet beszerzése céljából ajánlunk

I-ső rendű Zaberzei dió I. koksztot

I-ső rendű Porosz salon fűtő kőszent

I-ső rendű Vasaló faszenet,

Raktárunkból **Csernovits Péter-utca 24. szám** alatt átvéve.

Miután nagyobb mennyiség áll rendelkezésünkre. Urádalmakat és kisebb ipartelepeket is kielégítünk addig, a míg a vasúti forgalom helyre áll. Ajánlatosnak tartjuk, ha már most biztosítja téli szükségletét, mert előre láthatólag később nehézségekbe fog ütközni. 501

Apró hirdetések.

LEVELEZÉS.

Háberuból

sebesülten hasatért hadnagy németül is beszélő ur nő tisztességes ismeretségét keresi. Szíves leveleket „Bécsi” jellegre kér a kiadóhivatalba. 5806

16. sz.

Október 20-án ott leszek, 8 órakerem várjon. Választ. Meghódított. 5298

Fiatallasszonyka

idősebb díszes úriember tisztességes ismeretségét keresi. Levelet „Díszes” jellegre a főpostára kér, 5204

OKTATÁS.

Szülők figyelmébe.

Bármely kézimunka tanítására gyermekeket elvállalok. Mondí Miklósné, Rákóczi-u. 10. 5291

ALKALMAZÁST KERES.

Magyar-francia kisasszony gyermekek mellé ajánlkozok. Cím a kiadóhivatalban. 5282

Kereskedelmi tanfolyamot végzett leány irodai alkalmazást keres. Cím a kiadóhivatalban. 5802

Fiatallány

Árszolgálatra vagy gyermekek mellé ajánlkozok, vidékre is elmegy. Miklós utca 81. f. 5289

27 éves urnő

Több éves bizonyítvánnyal, csakis tisztességes háztartásba állást keres. Cím P. Ilona Arad, György-utca 80. 5292

Mindenes szakácsnő

ajánlkozok kis fiával csekély fizetésért magányos urhoz, vagy urpárhoz, esetleg vidékre is elmegy. Cím a kiadóhivatalban. 5294

Gyakorlott softőr

hadmentes, állást keres. Cím a kiadóhivatalban. 5296

ALKALMAZÁST NYER.

Megbízható

figyes mindenesleány ki önállóan főz és kefélni tud, azonnal felvételek. Apponyi-ut 8. földszint 2. 5305

Helybéli

nagykereskedő cég irodájában komoly és szorgalmas, megbízható gyakornokot alkalmaznak. Kik már hasonló minőségben működtek, előnyben részesülnek. Irásbéli ajánlatok „Jövő 6.” jelleg alatt a kiadóhivatalhoz irányítandók. 5288

Egészséges szoptatós dajka jó fizetéssel, sürgősen kerestetik. Marospartti Áruház, Forray-utca, Hunyady-palota. 5287

Szerényebb igényű

gazdaasszonyt vagy háztartásnőt, ki a főzést is vállalja, keresek fatúra. Cím a kiadóhivatalban. 5297

Fiatallasszonyka

azonnali belépésre kerestetik. Luttwák József, Asztalos S.-u. 8. 5300

KIADÓ LAKÁS.

4 szobás lakás

fürdőszobával, november 1-re kiadó Teleky-utca 20. sz. Értekezni Erzsébet-körút 82. sz., I. em. 5298

Kapualjából

követlen bejárati szép burorított szoba kiadó, esetleg katonatisztnak is alkalmas. Attila tér 1 sz. 5303

Kiadó lakás.

Andrássy-tér 25. számú házban (Neuman-palota) egy 5 szobából álló II. emeleti utcai lakás november 1-re kiadó. Bővebbet Neuman Testvérek városi irodájában. 5271

Kiadó lakás.

Legmodernebb berendezéssel egy 5 szobás lakás, mely áll 3 utcai és 2 udvari szobából és a szükséges mellékhelyiségekből azonnalra kiadó. Értekezni Petőfi-utca 10. sz. alatt a házfelügyelőnél. 2005

Erzsébet királyné-körút 26.

I. emeleten újonnan festett modern 6 szobás úri lakás november 1-re kiadó. 5281

ÜZLETEK.

Üzlet.

Forgalmas helyen lévő korema és fűszerüzlet helyiség berendezéssel és lakással együtt hadiszolgálatra történt bevonulás miatt, kizárólag üzletembernek azonnal kiadó. Bővebbet Edelspacher-utca 20. sz. háztulajdonos. 5201

VÉTEL ÉS ELADÁS.

Eladó

finom selyemből készült fekete téli kabát és egy sötétzöld sárga raglán. Cím a kiadóhivatalban. 5290

Fűszerüzlet-berendezés,

csinos és jó munka, 90 forinttal eladó. Cím a kiadóhivatalban. 5301

Kevésbé használt

jó állapotban lévő kályha megvételre kerestetik. Ajánlatok a kiadóhivatalba kéretnék.

Egy

jó karban lévő benzínmotor fafűrészreléggel eladó. Értekezni lehet, Kasza-utca 11. 5247

Borosherdők

7 db 60 hektolitres teljesen új szőlő hordó, kitűnő anyagból készült, jutányos árban eladó szatmári Szabó István szőlőbirtokosnál, Pankota. 5117

Eladó.

Egy teljes új autogeizer légszuszogó viznevelő automata fürdőszobának teljesen felszerelve, egy Meidinger-kályha, fa- és szénfűtésre alkalmas, jutányos árban eladó. Cím Bodrossán Antal fodrász-üzlet, Andrássy-tér 20. (Központi Szálloda mellett.) 5276

Veszek

uraktól levelet férfi ruhát, téli kabátot, városi és utazó bundát a legmagasabb árban. Bieler Ignáts, Szent-Pál-u. 12. 4699

Burgonya,

kitűnő ízű, kisebb-nagyobb mennyiségben, házhoz szállítva kapható Niederhauser Gyula Arad, postafiók. 5260

Apolónók!

és betegek részére meleg komót szobacipők óriási választékban már 1 K. 70 fill-től kaphatók Cipő Törszében Apolló mozi mellett. Ugyeljünk a címre. 5161

KÜLÖNFÉLE.

Bevonulók figyelmébe.

Egyenruhákat gyorsan és jutányosan készít Braun Miksa egyenruha és férfiszabó üzlete Deák Ferenc-utca 40. szám. 5285

Kalmár József villanyszerelő

Arad, Salacz-utca 2. sz. Telefon 242 Telefon 242.

Ajánlja

költözködők figyelmébe: villanyos világítási berendezéseket, villanyos csengő- és telefon berendezéseket s minden e szakmába vágó munkát. Pontos és gyors munka. 481

Raktáron tart:

villanyos esillárokat, villanyos főzőedényeket, villanyos vasalókat, villanyos hajszűrő vasakat, Wolfram lámpákat és mindenféle villanyos cikkekét.

Figyelmeztetés!

Miután az

„Aradi Ibolya Crème”-met

utóbbi időben utánozták, hogy a nagyérdemű hölgyközönséget a félrevezetéstől megóvjam, az

„Ibolya Crème”

elnevezéshez a „DORE” szót is csatoltam. —

Saját érdekében tessék csakis oly Ibolya Crémet vásárolni, melyen az

„Ibolya Doré Crème”

felírás látható. Ara 1 tégelynek 1 korona. Kapható a készítőnél;

HAJÓS ÁRPÁD

gyógyszertárában Arad, Andrássy-tér 22. sz.

továbbá Berger Gyula, Földes Kelemen, Hebs Vilmos, Kárpáti János, Ring Lajos és Vojtek Kálmán urak gyógyszertárába, valamint Vojtek és Weisz, Hansu Nestor és Török Andor és Társa urak drogériájában. 10

Új és használt

Iskolakönyvek!

Írószerek!

Füzetek!

Táskák!

nagy választékban kaphatók

Jámbor Antal

könyv- és papírüzletében
Andrássy-tér 3. (Tabajdi-utca oldalán)
Telefon szám 1022.

Keresek

elszámolásra egy fiatalabb ügyes keresetény

Vendéglőst,

kinek felesége tiszta és jó főzőnő, megfelelő óvadékkal, azonnali belépésre. Családnélküliek elsőbbségben részesülnek.

Mohilla Antal

tulajdonos, Piski.